

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!**

“Лезги газетди” РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-кьуллугъди хабар гайивал, мукъвара Махач-къалада республикадин агъалияр хъсан еридин целди таъминаруниз талукъарнавай совещание кыле фена. Анал малум хъайивал, хъвадай цин ери хъсанаруни макъсаддалди уьлкведин Президентди 20-февралдиз регионрин кылериз тапшуругъар ганва.

Дагъустанда и месэла алатай йисалай гъиле кьунва. Нетижада 2018-йисуз 250 агъзур дагъустанви хъсан еридин целди таъминариз алакьна.

Ци и макъсадриз 1 млрд. 778 млн. манат пул чара авунва. И такъатрихъ 28 объект эцигунин кьвалахар акъалтарда, цийи мад 148 чка арадал гьйда. Гьакни 18 объект цийи кьа тукьур хъийда. И месэлаяр гялуни Дагъустандин 500 агъзур агъали хъсан еридин хъвадай целди таъминардай мумкинвал гуда.

1920 – йисалай акъатзава

N 9 (10862) хемис 28 – февраль, 2019 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

ЧIал хуьн - халкъ хуьн

Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Лезги чIал хуьниз, чируниз ва вилик тухуниз талукъ программа уьмуьрдиз ке-чирмишунин макъсаддалди Сулейман-Стальский райондин администрацияди тешкилзавай и зурба мярекат адетдиндаз элкьвена ци 7 йис я. Виридуьньядин милли чIаларин юкьуз, суварин сергьятра аваз, СтIал Сулейманан 150 йисан юбилейдиз бахшна, Къасумхуьрел И.Тагъирован тIварунихъ галай медениятдин дараматдин чIехи залда “Хайи чIал чирунин ва хуьнин карда СтIал Сулейманан яратмишунрин метлеб” лишандик кваз, нубатдин сеферда илимдинни тежрибадин конференция вини дережада кыле фена.

Ана райондин кьил, филологиядин илимрин кандидат Нариман Абдулмуталибова, писателри, алимри, газетринни журналрин редакторри, илимдин кьуллугъчири, вузринни мектебрин муаллимри, мукъбирри, мектебра келзавай аялри ва масабуру иштиракна. Дараматдин фойеда СтIал Сулейманан юбилейдихъ ва лезги чIалан конкурсрихъ галаз алакьалу докладрин, яратмишунин кьвалахрин, милли искусстводин, ктабрин выставкаяр тешкилнавай.

Конференциядин макъсад лезги чIал хуьн, ам вилик тухудай рекъер, теклифар чирун, важиблу месэлаяр веревирд авун, мектебра дидед чIалан тарсарин ери хъсанарун я.

Конференция лезги чIалакай манияр тамамарунилай, шириар келунилай гатIунна. Мярекат кыле тухузвай лезги чIалан машгур муаллим Шамсудин Магъамдарова сифте гаф Нариман Абдулмуталибоваз гана. Ада кватI хъанвайбуруз хайи чIалан сувар тебрикна, чIалан кьайгъударриз, ам вилик тухуник пай кутазвайбуруз агалкьунар хъун алхишна.

- Конференция жедалди, хайи чIалаз талукъарнавай жуьреба-жуьре метлеблу мярекатар чи мектебра, аялрин бахчайра, ктабханайрани кыле тухванва, - лагъана Н.Абдулмуталибова. - Къенин мярекатни гьа кьвалахрин нетижа я. Шазан кон-

ференциядин докладрин кватIални акъуднава. Алатай йисан къарарда кьейд авур месэлаярни гьи дережада гьалнатIа, къенин мярекатда тайинарда. Ци кыле тухвай конкурсрин гьалибчиярни малум хъанва. Абурув чи, Имам Яралиеван “Умуд” фондунин патайни пишкешар агакьда. И мергьяматлувилин фондуни яшайишдиз, образованидиз талукъ проектар кылииз акъудунин карда гьамиша кумек гузва. Гьавилай заз фондунин тешкилатчийриз, иллаки Имам Музамудиновичаз чухсагъул лугъуз кланзава.

Чи райондин агъали, Дагъустандин халкъдин шаир, хайи чIалахъ рикI кузвай Майрудин Бабаханова лезги чIалани урус чIалан словарь акъуднава. Им чи халкъдиз хъсан ядигар я. Институтривай тежезвай кьвалах ада теждаказ кылииз акъуднава. Мектебра келзавай аялар патал 1-4-классрин лезги чIалан ктабарни акъатнава. Лагъана кланда хьи, чапдай акъатнавай ктабриз къиметни гана кланда. Тежрибалу муаллимар чахъ авачиз туш. Хайи чIаларин месэлайриз гьукуматдини кьетIен фикир гузва. Милли чIалар вилик тухунин месэладикай В.Путина вичин Чарчени кьейднава. ЧIал амуьк тавуртIа, чунни, чи бинени амуькдач, чи ивирарни квахьда. И месэладиз вирибуру фикир гун лазим я.

Къуй конференциядикай чи халкъдиз, чи чIалаз хийир хъурай! - лагъана алимди.

Илимдин мярекатдин иштиракчияр “Лезги газетдин” къилин редактор, шаир Мегъамед Ибрагъимовани тебрикна.

- Хайи чIалан муаллимар, чIалахъ галаз алакьа авай вири пешекарар патал къенин югъ суваринди я. Гьакькъатдани, алай вахтунда хайи чIаларин месэла хцдаказ акъвазнава, хейлин чIалар квахъунин кьурхулувилик ква. ЧIалаз, медениятдиз талукъ яз тухузвай ихътин мярекатар лишанлу, метлеблу вакъийриз элкьезва. Чун чи руьгъдин ивиррин кьайгъударар хъун лазим я. Шадвал ийиз жедай кар ам я хьи, чахъ, лезгийрихъ, къенин юкьуз вири жуьредин гафарганар ава, - лагъана М.Ибрагъимова.

Ада кьейд авурвал, “Лезги газетдихъ” галаз гзафни-гзаф Сулейман-Стальский райондин мукъбирри сих алакьаяр хуьзва.

Газет кхъенвайбурун къадарни и районда гзаф я. Хайи чIалаз, медениятдиз лазим дережада фикир гузавилвай и райондин ученикар республикадин дережада кыле физвай олимпиадайрани конкурсра гьалиб жезва.

Малум хъайивал, эхиримжи вахтара интернетда иштиракзавай бязи лезгийри, чпихъ и рекъай пешекарвал авачиз, чIалан кхьинрин кьанунар дегишарун теклифзава. Амма кьелем гвай ксар, М.Ибрагъимова кьейд авурвал, алимри тестикъарнавай орфографиядин кьанунрал амал авун чарасуз я.

Сулейман-Стальский райондин лезги чIаланни эдебиятдин муаллимрин ассоциациядин председатель Гуьзел Межиждовади райондин мектебра хайи чIалаз талукъ яз, гьа жергедай яз Етим Эминан юбилейдин сергьятра аваз, алатай йисуз кыле тухвай мярекатрикай галай-галайвал ихтилатна. Ада кьейд авурвал, алатай йис меденият, образование патал беъерлуди хъана.

Нубатдин гаф РД-дин милли политикадин ва диндин крарин рекъай министерстводин граждандский обществодин институтрихъ галаз кьвалах тухунин отделдин начальник Бахтияр Магъмудоваз гана. Ада министр Татьяна Гамалея конференциядин иштиракчийриз ракурнавай тебрикдин чар келна.

Б.Магъмудова кьейд авурвал, алай йис ООН-ди чкадин халкъарин чIаларин Международной югъ яз малумарнава. ЧIаларин йис мартдиз Ханты-Мансийский автономный округда ачухда. А мярекатда РД-дин Гьукуматдин векилрини иштиракда. 2019-йисан январдиз Россияда хайи чIалар хуьнин махсус фонд тешкилнава.

Мярекатдал Дагъустандин писателрин Союздин лезги секциядин руководитель Владик Батманов, лезги чIалаз акъатзавай “Дагъустандин дишегъли” журналдин редактор Наира Шихнабиева, табасаран чIалал акъатзавай “Дагъустандин дишегъли” журналдин редактор, Дагъустандин писателрин Союздин секретарь Сувайнат Куьребегова, и царарин автор, Дагъустандин гуманитарный институтдин муаллим

► 6

Нумрадай кIела:

ОБЩЕСТВО

Гьахълувал - уьлкведин секинвал

Чаз вуч аквазва?! Экономика барбатIнава, виридаз кар-кьвалах авай колхозарни совхозар, гзаф фабрикарни заводар, консервирдай цехар тахъай мисалнава. Чи гьихътин хуьрер ичи жезва. Ихътин гьалара исятда, садлагъана халкъдин яшайиш, уьмуьр гьикI хъсанардайди ятIа, гьа механизмани акунайтIа, хъсан тир.

► 3

ЮБИЛЕЙ

“Зун адан хIцин свас тир...”

Сулейман вичин вири уьмуьрда ягъ-намус михъиз хвейи итим я. Вич патал ада са затIунизни темягънач. Алуькдай багъа парталрикайни, гуьгъуьнлай вичиз гайи машиндикайни ада отказ авунихъ гьа и себеб авай...

► 5

ЧИАЛ

“...Адалай важиблу кар захъ амуькначир”

И словарда виликанбурулай артух чи чIалан нугъатрин лексикадиз ва гафарин синонимриз фикир ганва. Сифте яз нугъатрин гафар халкъдин умуми чIалан системадин элементар хъиз кьунва. Вучиз лагъайтIа, нугъатрин лексика халкъдин умуми чIалан гафар, синонимар арадал атунин, гафари цийи манаяр къабулунин къиметлу чешме я.

► 6

УЬМУЬР

...Тамуз ван жедайвал

Яшлу диде-бубадихъ гелкьуьн веледрин буржи я. Амма уьмуьрда масакIани жезва. Гзаф вахтара веледри яшлу хъанвай диде-бубадиз яб хъязавач, гьатта абур кьуьзубурун кьвалериз акъудзавай дуьшуйшарни гьалтзава. Гуььрметлу жегъилар! Диде-бубаяр хуьх, абурун хатур хамир! Квелай Аплагъни, диде-бубани рази жеда.

► 9

ОБРАЗОВАНИЕ

Бахтлу кас

Агъаларбег муаллимдин зегъметдиз гьам школада, гьам районда фикир гана, акуна. Адаз гьуьрметдин са шумуд грамота ганва.

2008-йисуз Агъаларбег Энверович педагогвилдин агалкьунрай “Россиядин пап хъсан муаллим” тIварцIиз ва Президентдин грантдиз лайхлу хъана.

► 10

ХАБАРАР

Илимдик зурба пай кутазва

2011-йисалай Ариф Шихвердиев “Высшая инновационная школа бизнеса и права” НОУ-дин директор я. Илимдикни образованидик зурба пай кутунай ам Европдин илимдин консорциумдин къарардалди “Зегъметдивди ва чирвилеривди” ордендалди кьейдна...

► 12

Къайда тун истемишна

26-февралдиз республикадин законар акъуддай, исполнительный ва муниципальный властдин органрин руководителрихъ галаз кыле тухвай совещанидал Дагъустандин Кыл Владимир Васильева вири жавабдар ксариз регионда угарный газдилай зегъерламиш хъунин ва газдин сетра аварияр арадал атуунин дуьшуьшар артух хъунихъ галаз алакьалу месэладай мукъуфдивди кыл акъудуниз ва гьалар хъсан патахъ дегишарунин мураддалди серенжемар къабулуниз эвер гана. Идан гьакъиндай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гана.

И месэла кудун квехъ галаз алакьалу я лагъайтла, алапай йифиз Буйнаксад гьахътин жуьредин дуьшуьш арадал атанвайдан патахъдай малумат агакьна. Ина угарный газдилай зегъерламиш хъуники пуд касдиз хасаратвал хъана, Сергокъала ва Къаякент районра

газдин сварка авунвай чкадилай турбади фер гунин нетижада кьве хуьруьн агъалияр газдалди таъминарун акъвазарна.

“Чина нагъакъан крар арадал атанва: йисан сифте кылерилай угарный газдилай зегъерламиш хъунин ирид дуьшуьш хъанва. Нетижада 24 касдиз хасаратвал, абурукай 5 кас телеф хъана. Чна технический жигъетдай пайгардик квачиз хъунин нетижада мад бедбахтвилин гьалар арадал атанвайди тескикарзава. Чна и барадай вуч фикирдай акъудзаватла, гьа кардай кыл акъудун герек я. Зун винидихъ тивар къунвай районрин кылерихъ галаз рахана. Малум хъайивал, чпин мулкарал гьихътин крар кыле физватла, вири руководителриз чизвач. Чкайрал системади кваллахун лазим я. Гьалар гуьзчивилик кутур, газдихъ галаз алакьалу чи къуллугъди иллаки гьа къуллугъ руководство авачиз амуькзавай шартлара гьикл кваллахзаватла, гьа кардай кыл акъуд. И месэлаяр гьал тийиз хейлин йисар алатнава. Гила лагъайтла, республикада газдалди таъминарун хиле къайда тунин кваллах кыле физва. Зун инанмиш тирвал, чалай газдалди таъминарун барадай гьалар хъсанвилехъ дегишариз алакьда”, - лагъана Владимир Васильева.

Совещание кыле фидай члавуз Дагъустандин вице-премьер Владимир Лемешкоди малумаривал, Сергокъала ва Къаякент районра турбайрай газ кьечихъ акъатун яргал вегин тавуна акъвазарна. Алай вахтунда муниципальный тешкилатра кьве агъурдалай виниз агъалияр газдалди таъминарун кваллах къайдадик кухтунва.

Месэлаяр гьализ жедайбур я

Дагъустандин Кыл Владимир Васильеван регъбервилек кваз гьар гьафтеда тухузвай совещанидин сергьятра аваз республикада хуьруьн майишатдин продукция хъунин, маса гунин ва гьялунин кваллах тешкилунин барадай къабулзавай серенжемиз талукъ месэла веревирдна. Региондин руководителдин гафаралди, месэла тлал алайди, фадлай вилик акъвазнавайди я, гьикл лагъайтла, эвелн-эвел ам хуьрерин агъалиярин зегъметдихъ галаз алакьалуди я. Идан гьакъиндай РД-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъди хабар гузва.

Республикадин руководителди совещанидал гьанвай месэладиз талукъ яз гьалар хъсан патахъ дегишарунин барадай гьакъикьатда вуч ийиз жедатла, гьадан патахъдай рахун теклифна. В.Васильеван гафаралди, Дагъустандин вилик продукция неинки гьасилунин, гьакъни ам хуьнин месэла хцидаказ акъвазнава.

Совещанидал асул доклад РД-дин Гьукуматдин Председателдин заместитель - РД-дин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимова авуна.

Ада кьейд авурвал, алай вахтунда регионда производствонин кваллахал недай-хъвадай шейэрин ва хаммал гьалдай промышленностдин гьвечли саки виш кархана машгул я.

2018-йисан нетижайри къалурзавайвал, недай-хъвадай суьрсет гьасилунин барадай гьалар, санлай къачурла, хъсан патахъ дегиш жезва. Ик, як гьасилун - 25,7 процентдин, дулдурмаяр 41,5 процентдин артух хъана. Якун консервияр, гьа гьисабдай аялар патал, гьасилун кьве сефердилайни газф артух хъана, ниси, шур, къаймах гьасилун - саки 50 процентдин, нек - 30 процентдин, дуьдгъвер 10 процентдин артух хъана. Гьа и саягда къуьлуьн гьур, ципицирн шире, емишрин ширеяр гьасилунни газф хъана. Идалайни гьейри, аграрный ведомствонин руководителди кьейд

авурвал, алапай асирдин 90-йисарилай инихъ сифте яз шаз 121,4 агъзур тонн ципицар гьализ алакьна. Идани кватл хъувур ципицирн вири бегьердин 68 процентдилай артух хъиз тешкилзава. Ракиннин кагърабаяр гьялунал 12 кархана машгул хъана.

Идахъ галаз сад хъиз, ведомствонин руководителди кьейд авурвал, хуьруьн майишат кьвердавай вилик физватлани, логистикадин барадай хейлин четинвилерни ацалтзава. “Республикада 20 агъзур тонн емишрин, салан майвайрин продукция хуьдай шартлар ава. Им тимил я, алава мумкинвилер жагъурун герек я. Идалайни гьейри, салан майвайрин, емишрин продукция маса гудалди вилик газурдай, къапара твадай къурулушар бес къадарда пайгардик квач. Алай аямдин агрологистикадин центрайрин, гьа гьисабдай емишар ва салан майваяр хуьдай чкайрин мумкинвилер артухарун герек я”, - кьейдна Абдулмуслим Абдулмуслимова.

Идахъ галаз алакьалу яз ада гьисабзавайвал, агрологистикадин объектар эцигуниз талукъ проектар кылиз акъудуниз куьмек гун инвестиционный кваллахдин лап важиблу тереф я.

Республикадин хуьруьн майишатдин ва недай суьрсетдин министрдин элкьевена рахай Владимир Васильева кьейд авурвал, гьасилнавай продукция саламатдиз хуьнин месэла дуьздаказ куднава. Амма идахъ галаз сад хъиз, малумарна региондин руководителди, гележегда аграрный ведомстводихъ тумчивилин, мелиорациядин ва маса рекъерай гьихътин серенжемар кылиз акъуддай фикир аватла, гьадакай рахана кланзавай.

Региондин Кыл инанмиш тирвал, хуьруьн майишатдин продукция хуьдай объектар эцигун патал РЖД-дин къурулушкай менфят къачун и месэла гьялуни рекъерикай садаз элкьуриз жеда: «Социда форум кыле фидай члавуз РЖД-ди чпин гьилик квай мулкарал продукция хуьдай объектар эцигун патал чпихъ авай къурулушкай менфят къачун теклифна. За

и месэладай мукъуфдивди кыл акъудун тлалабзава. Им лап вижевай теклиф я: РЖД-дин къурулушрихъ герек тир вири мумкинвилер ава. Кланзавайди, кар гьиле къуна, кваллахун я”.

Владимир Васильева мадни алава хъувурвал, пулдин такъатар менфятлудаказ ишлемишун герек я, тахайтла региондивай хъсан ериш аваз виликди физ жедач. Виликди фин лагъайтла, Дагъустандиз лап чарасуз я: “Алай вахтунда чакъ республикадин аграрийрин, Дагъустан вилик тухунин итижар фикирда аваз вилик эцигзавай вецифаяр кылиз акъудун патал зегъметдин еке ресурсар, тьебиатдинни гьвадин лап къулай шартлар ава. Санлай къачурла, чал чьехи четинвилер ацалтзавач, вири месэлаяр гьализ жедайбур я”, - инанмишвал къалурна республикадин Къили.

Совещанидал РД-дин Халкдин Собранидин аграрный политикадин ва тьебиатдикай менфят къачунин рекъяй Комитетдин председател Асият Алиевани рахана: “2019-йисуз хуьруьн майишат вилик тухун патал, гьа гьисабдай багълар, уьзуьмлухар кутун патал акъатзавай са къадар харжияр арадал хъун, ципицар гьялуьн, прунз гьасилун ашкъиламишун патал ва маса рекъериз республикадин бюджетдай саки 5 миллиард манат такъатар чара ийидайвал я. 2018-йисуз куьмек гуни нетижада 27 йисан девирда сифте яз тахминан 178 агъзур тонн ципицар, са миллионни 438 агъзур тонн салан майваяр, 160 агъзур тондилай виниз емишар кватл хъувуна”, - кьейдна парламентарийди.

Дагъустандин Къили муниципалитетрин руководителриз чпин кваллахдик юзун - гьерекат кутуниз эвер гана, хуьруьн майишат вилик тухуниз сифтени-сифте гьабур итиж авун герек тирди кьейдна.

Совещанидал исполнительный властдин са жерге органрин руководителарни рахана. Абуьр хуьруьн майишат ва агрологистика вилик тухун патал инвестицияр желб ийидайвал къулай шартлар яратмишунин ва са жерге маса месэлайрал акъвазна.

Гуьзчивиликай жкуддач

Дагъустан Республикадин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин тапшуругьдалди исполнительный властдин руководителар чкайрал фена агъалияр къабулуни сергьятра аваз Дагъустандин МЧС-дин регъбер Нариман Къазимегамедова Мегъарамдхуьруьн районда агъалияр къабулна. Идан гьакъиндай “Лезги газетдиз” райондин муниципалитетдин пресс-къуллугъди хабар гана.

Агъалияр къабулуни карда Мегъарамдхуьруьн райондин администрациядин кыл Фарид Агъмедова, райондин собранидин депутатри, республикадин бязи ведомствойрин къуллугъчийри иштиракна.

Н.Къазимегамедован патав чпин дердияр, месэлаяр гваз райондин 11 агъали атана. Ик, Азадогъли хуьруьн администрациядин кыл М.Яралиева ва школадин директор Н.Рамазановади хуьруьн газ гьунин месэла акъалтларун патал куьмекун тлалабна.

Мугъверганрин ва Гилийрин агъалийри (А.Мегъамедов, Т.Эгъмедханов) багълар, салар дигидай яд датлана бес тежезвайдакай, гатун варцара къаналда яд ерли тежезвайдакай шикаятна. Абуьр Самур вацалай башламиш жезвай къаналдин кыл ци тухун тийидайвал туькьурунин месэла кудна.

Филерин, Цийи хуьруьн ва Бут-Къазмайрин администрациярин кылерин ва депутатри (А.Эмиргамзаев, П.Къайбов, В.Якубов, Р.Урдуханов) агъалияр бес къадарда хъвадай целди таъмин тежезвайдакай лагъана. Малум хъайивал, и хуьрериз хъвадай яд тухун патал проектар туькьурнава. Гележегда пуд хуьруьн агъалиярни хъвадай целди таъминарда.

Са шумуд касди чеб кваллахдалди таъминарун гьакъиндай лагъана.

Н.Къазимегамедова агъалийрихъ дикъетдивди яб акална. Кьейд авур вири месэлаяр республикадин талукъ идарайрин руководителрив агакьардайди ва абуьр вичини гуьзчивиликай жкуд тийидайди малумарна.

Гуьгъуьл къачуна

И йикъара Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман Абдулмуталибов райадминистрациядин кылин заместитель Аким Жавагов ва Къасумхуьруьн администрациядин кыл Далгат Бабаев галаз 1-группадин инвалид Фарид Таибован тлалабуналди ва райондин депутатрин собранидин депутат Мегъамед Алиеван теклифдалди адан кваллиз фена.

Фарид Таибова 2010-йисуз Дагъустандин госпедуниверситет акъалтларна, “юриспруденция” пешекарвал къачуна. Вуз акъалтларайдалай къулуьхъ ада Сулейман-Стальский райондин судда секретарвиле кваллахна. 2012-йисуз ам авариядик акатна, нетижада хъайи тларвилерикди ам 1-группадин инвалид я.

Фарида мугъманриз вичел ва хизандал, къуншиярал ацалтзавай четинвилерикай, къачунвай чирвилер ва тежриба пешедихъ галаз къадай са карда ишлемишиз кланзавайдакай суьгьбетна.

Н.Абдулмуталибова мукъвал вахтара ам вичин пешедай кваллахдик кутадай мумкинвал жагъурун хиве къуна. Райондин кыли зайиф, такъатсуз, кефсуз инсанриз куьмек гун гьар садан буржи, гьукуматди уьмуьрдиз кечирмишзавай яшайишдин политикадин кар алай хилерикай садни инвалидин месэлаяр гьялуьн тирдал фикир желбна. Имам Яралиеван мергьяматлувили “Умуд” фондни и рекъяй куьмекар гуз гьазур тирди кьейдна.

Таибоврин хизанди Нариман Абдулмуталибоваз гуьгъуьл къачунай ва дикъет гунай сагърай лагъана.

Отделение ачухна

Мукъвара Махачкъалада 1-нумрадин больницада реабилитациядин 20 койка авай цийи отделение ачухна. Ина нервийрин къурулушдин (ЦНС) ва къулан тарцин, кьвачеринни гьилерин (опорно-двигательный аппарат) азарар авайбурун сагъламвал мягъкемарда. Цийи отделенидин палатайра ва кабинетра ремонтар кыле тухванва, лазим мебель ва тадаракар маса къачунва. Азарлуьриз къулайвал патал лифтни кардик ква.

Отделенидин заведующий Али Суььянован гафаралди, азарлуяр сагъарунин карда реабилитациядин серенжемар вахтунда къабулунихъни еке метлеб ава. Ик, азарлуьрин сагъламвал мягъкемарунин кваллах интенсивный терапиядин палатайра башламишзава, гуьгъуьнлай цийи отделенида сагъарунин лазим серенжемар къабулун давамарзава.

Больницадин кылин духтур Гьажимурад Малаеван тапшуругьдалди гьар са азарлу патал кылди программа туькьурзава. Аник фармакологиядин куьмекдихъ галаз сад хъиз мануальный терапия (терапевтди азарлуди гьилерин куьмекдалди сагъарун), ЛФК, рефлексотерапия, массаж, физиотерапия ва маса къайдаяр акатзава. Сир туш, сагъламвал мягъкем хъун азарлудан гуьгъуьлдилай ва вич сагъ хъхъуник умуд кутунилайни аслу я. Гьавилай цийи отделенида больницадин психологунин куьмекдикани гегъеншдаказ менфят къачуда.

Президентдин Чарчин царце аواز Вилик еке месэляяр ква

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай вахтунда виринра Россиядин Президент В.Путин РФ-дин Федеральный Собранидиз рекье тунвай Чар веревирдзава. Уьлкведин Килин вичин рахунра яшайишдин, пенсийриз ва демографиядин гьалариз, здравоохраненидин месэлайризни кьетлен фикир ганва.

Россияда алай вахтунда демографиядин гьалар са акьван пайгарбур тахьунихъ галаз алакьалу себебрикай рахунихъ галаз сад хьиз, В.Путин вуч авун лазим ятла, гьа кардал фикир желбзава. Ик1, 2023-2024-йисара россиявийрин кьадар артух хьун патал кьенин юкьуз кьиле тухун лазим тир серенжемар тайинарнава. Президентди гзаф аялар авай хизанар патал цийи кьезилвилер, аялар галай хизанар патал кьезил шартларин ипотекадин программа кардик кутун теклифна. Адан фикирдалди, демографиядин месэла анжах кесибилик галаз женг чуьгуналди гьализ жеда. И кар патал государстводи яшайишдин жигьетдай икьар - кьилдин ксариз кьумек гудай программа кардик кутун лазим я. Президентди мадни малумарайвал, 2024-йисалди кесибилин дережа кьве сеферда агьуз аватун лазим я.

Умуд кутаз кланзава, аялар хайила, хизанар патал кьезилвилер кардик кутуни демографиядин месэла гьялуни карда екез кьумекда. Сир туш, виликдай гзаф аялар авай хизанралди девлетлу тир Даьгьларин уьлкведени алай вахтунда пуд ва ададай виниз аялар авай хизанар кьвердавай тимил гьалтзава. Хизанда гзаф аялар чьехи хьун, сифте нубатда, чи пакадин ийкьаьх инанимшвилелай, хизандин такьатрин мумкинвилериласлу асла эхир. Виликдай тандал бегьем пек-партални алачиз аялар хазвай, чьехи ийизвай лугьудайбури хьун мумкин я. Абуру

- алатай девирар фена. Гила XXI асир эхир. Гьукьматдин патай кьумек агакьуни, шаксуз, гзаф хизанра бицекрин кьадар артух хьуниз рехь ачухда. Чи зурба уьлкведин кьилин девлет ана яшамш жезвай инсанар тирди рикелай ракур тийин.

Агьалирин гьал-агьвал хьсанарунин кьайгьуда хьуни, чна гьар сада кьайгьударвал гьисс авуни гьукьматдихъ ихтибарвал артухарзава. Алай вахтунда пенсийрин индексациядиз талукь месэлади гзафбурук кьалабулук кутуна. Идан гьакьиндай газетдин редакциядизкьезвай чарари, ийизвай зенгерини шагьидвалзава. Са гафналди, инсанар нарази я. Ик1, алай йисан 1-январдила пенсиядин индексация кьиле тухвайла, яни адан кьадар Даьгьустанда яшамш хьун патал чарасуз герек тир пулуни кьадардив агакьайла ва я ададай алатайла (кьенин юкьуз-8680 манат), бьязи пенсионерриз федеральный бюджетдай гузвай алава пулар акьвазарнава. Са патахьай пул хьажна, мукьукь патахьай алава пулар ахтлана. Ибуру гьихьтин крад ятла, кьил акьатзава. Президентди и месэладиз талукь яз кьейднавайвал, **“арадал атанвай адалатсузвал гьясатда арадай акьудун лазим я. Алай йисалай пенсийрин индексация ва гьяр вацра гун лазим тир алава пулар пенсионерриз (гьяр йисуз тайинарзавай) яшамш хьун патал чарасуз герек тир пулуни кьадардила виняйни гун хьувуна кланда. Яни гьукьматди сифте нубатда пенсия ва гьяр вацра гузвай алава пулар яшамш хьун патал чарасуз герек пулуни кьадардив агакьарна, ахпан абурун индексация кьиле тухун герек я. 2019-йисан алатнавай варцарин пенсияр цийикда гьисаб хьувуна, пенсионерри кьачун таувнавай пулар абурув ахгакьарун лазим я”**.

Президент вичин Чарче, важиблу темайрикай яз, здравоохраненидин хилез талукь месэлайрикайни дериндай раханва. 2020-йисан эхирралди, В.Путин гьисабзавайвал, медицинадин режый кьумек

вири россиявийривай четинвилер авачиз менфят кьачуз жедайдиз элкьуьрун герек я. Ада алава хьувурвал, 2019-2020-йисара 1590 амбулатория ва ФАП эцигун ва авайбур цийикла тухькьур хьувун герек я. Идалайни гьейри, “Бережливая поликлиника” проектдихъ еке важибувал авайдал фикир желбна. “Кар “Бережливая поликлиника” кьенвай кьул пайда хьунал алач. Кьилинди инсанри чпив гьукьмат гьуьрметдиди ва кьайгьударвилелди эгечзавайди гьиссун я”, - кьейднава Чарче.

Умудлу я хьи, больницайра пешекар духтуррин патав фин патал учирра акьвазнавай яшлу, азарлу, такьатсуз хьанвайбур акваз, рик1 мад тлар хьжедач.

Здравоохраненидин хиле уьмуьрдиз кечирмишзавай “Земский доктор” программдин иштиракчяр жез кланзавайбурузни яшарикай манивал жедач. Ик1, В.Путин кьейднавайвал, 50 йисалай виниз яшара авай пешекаривайни, программдин сергьятра аваз, яни хуьруьн чайриз ва гьвечи ше-гьерриз кьвалахал хьфейла, гьукьматди са сеферда гудай пулдин такьатрикай (духтурриз - 1 миллион, фельдшерриз - 0,5 миллион манат) менфят кьачудай мумкинвал ава. Хьсан я. Белки, ик1 чи бьязи районрин больницайра кьвалахдай пешекарар жеда. Тахьайтла, лазим духтур авачирвилей азарлуяр хуьрерай меркездиз, гьак1 мадни яргьариз финизни мажбур жезвай. Ихьтин дуьшуьшра артухан пулдин такьатарни лазим кьезева. Гзаф вахтара абуру тахьун себеб яз, кар яцла гьатзава. Мисалда лагьанвайвал, кике ахьайдай твал сара ахьанонал гьизва. Азардин вилик пад кьун ам сагьарунилай регьят я. Азар гьикьван фад малум хьайитла, гьакьван фад ам сагьаризни жеда. Гайиф хьи, сагьариз тежезвай уьзуьрарни ава. Владимир Путин Чарче кьейднавайвал, мукьвал тир 6 йисан девирда властри онкологиядин азарар авайбур сагьар хьувун патал триллион манатдила тимил тушиз такьатар чара ийида. Агьалириз диспансеризациядикай ва мукьвал-мукьвал профосмотрдикай менфят кьачуниз звер гузва. Лугьуз кланзава хьи, чкайрал алай регьберрини и кардиз артух фикир ганайтла, хьсан тир.

Гьахьлувал - уьлкведин секинвал

Ш.ШИХМУРАДОВ

Парламентриз уьлкведин Президентдин, республикадин кьилерин гьар йисан чарач чна гьамиша дикьетдиди клелзава, гьелбетда, халкь патал хьсанвилер, кьвалахдай чкаяр гзаф хьун, санлай экономика виликди фин гуьзлемшзава. Ик1 Владимир Путинан цинин Чарчени яшайишдинни экономикадин жигьетдай виликди финикай, майдин указдикай, милли проектрикай, яшайишдин ери хьсанаруникай, и ва маса кради, месэлайри чавай виридавай, вири кьуватар эцигна, зегьмет чуьгун истемшзавайдак1 галай-галайвал лагьанва. Эхъ, чун виликди фин лазим я.

Амма и Чарче зун гзафин-гзаф шадарайди, чьехи уьлкведин Кьил, Президент яз, Владимир Владимирович жавабдарвилекай, гьахьлувиликай рахун я: **“Инсанри кьве чин хьун, чпиз гьуьрмет тауун ва гьяр гьихьтин хьайитлани адалатсузвал, гьахьсузвал хьидаказ гьиссзавайди я.** - лагьанва Чарче. - **Абуруз бюрократвилелди кар галчлурун, багнаяр акьудун, алазни алачиз чарарин парцик кутун итижлу туш. Абуруз гьакьикьатда вуч авунва тла ва уда абурун ва хизандин уьмуьр гьак1 хьсанарзава тла, гьа кар**

важиблук я. Са мус ятлани - ваь, гила, исатда. Чна виликан цуд йисарин гьалатлар тикрарун лазим туш... Хьсанвилехъ гьалар исатда дегишарна кланда”

Бурькуьдан эрзиман мурадди экв акун тушни мегер! Дугьриданни, мад инихъ-анихъ галтад, суьст жедай вахт амач. Чьехи СССР чуьлуьна, тапан демократияни “перестройка” лугьудайди илитайдалай инихъ инге саки кьанни цуд йис алатнава. Вири халкьдин пай квай еке девлетар кьилдин ксарин гьиле тунва. Халкьдин саки 80-90% гьабуруз килигиз ама. Чаз вуч акьваза? Экономика барбатнава, виридаз кар-квалах авай колхозарни совхозар, гзаф фабрикари заводар, консервирдай цехар тахьай мисалнава. Чи гьихьтин хуьрер ичи жезва. Ихьтин гьалара исатда, садлагьана халкьдин яшайиш, уьмуьр гьик1 хьсанардайди ятла, гьа механизмани акунайтла, хьсан тир. Нацпрограмаяр, нацпроектар лагьайтла, абурукай рахаз тимил йисар туш.

Зи фикирдалди, сифтени-сифте экономикадал чан хьидай, гьар сана кьвалахдай чкаяр артухардай, шей гьасилдай, гьахьлувили, адалатлувили агьвалдай, тарашчийрин, лугу-птуьрин, халкь ягьсузвилелди адлатмишзавайбурун вилик пад кьадай, жавабдар-

вилез чуьгвадай серенжемар кьабулна кланда. Б.Ельцина сифтени-сифте халкьдин контроль тергнай. Гьа идалай тарашчийриз - фасикьриз рехь ачухна. Гьамиша герек и важиблук кьурулуш кардик кухтуртла, хьсан я. Халкьдин контроль амайтла, месела, пак чка тир оборонадин министерстводай, “Восточный” космодромдай ва гьак1 масанрай гзаф пулар тарашиз, миллиардалди пулар кьечепатан уьлквейрин банкарриз акьудиз, вишералди чилин частоктар чпин хусуьбуруз элкьуьриз (ва ик1 мад) жедайни мегер?! Гьахьлувал патал тарихда миллионралди инсанри женг чуьгуваз хьайиди я. Гьавилай инге хейлин камаллу мисаларни майдандиз акьатун дуьшуьшдин кар туш. **Гьахьлувал вири авайвал кьалурзавай гуьзгукь я. Гьахь гафунухъ тямни ава, кьуватни. Гьахь халкьдиз сифтени-сифте ва гьамиша герек я. Гьахь хьсан я, дуван аваз хьайитла. Гьахь вахтуналди чуьнуьхиз хьайитлани, кьадариз жедач. Гьахьвал еке кьанун я, эгер адал амал ийиз хьайитла. Гьахьлувал гьамиша багьяз гьатда. Гьина законар кьуватда авайтла, абурал амалзаватла, гьана гьахьни ава.**

Талукь кьари виринра абурал амал ийиз хьайитла, адалатни жедай. Президентди лагьай гафари умудлу ийизва.

лай алатнавач, амайбур алай аямда чирвилерин организацирийвай ийизвай истемшунриз жаваб гузвайбур туш. 133 школа кьлидай гьалда ава, 131 дарамат лап куьгне хьанва. 546 школадин дарамат капиталнидаказ ремонт авунин чарасузвал ава.

Дугьри я, Даьгьустандин Кьил В.Васильеван теклифдалди тухькьурнавай “100 мектеб” проектдал асаглу яз, 2019-йисуз республикадин образованидин 150 идарада ремонтдин кьвалахар кьиле тухуда.

Чаз малум тирвал, уьлкведа “Земский духтур” программа кардик ква. Президентди, гьадалай чешне кьачуна, “Земский муаллим” программани кьилиз акьудун, адал асаглу яз хуьрерин чкайра, гьвечи шеьгерра кьвалахиз физ кланзавай педагоггиз миллион манат пул чара авун теклифзава. Им, гьелбетда, хьсан меслят я, гьа са вахтунда школайра чирвилер кьачудай кьулай шартларни яратмишун, жегьил несил хуьрера акьваздайвал, са бубат хьайитлани пул кьведай кьвалахдин чкаяр тешикьлуун герек я.

Президентди вилик эцигнавай месэляяр тлем гьиз жедайбур я, анжах обществодин вири кьуватар сад авурла.

Жавабдарвилелди эгечин

Даур БЕЙБАЛАЕВ

Чи уьлкведин Президентди нубатдин гьилера Федеральный Собранидиз Чар раижна. Владимир Путин ана уьлкве яшайишдин ва экономикадин жигьетдай вилик финин месэлайриз кьетлен фикир ганва. И барадай кьилиз акьудна кланзавай везифаяр идалай вилик майдин указда, милли проекта ачухарнавайди я. Абурун асул макьсад уьлкведин вири несилрин уьмуьрдин ери хьажунихъ элкьуьрнава. Ихьтин дережайрив агакьарун патал Россия вири терефрихьай пайгардаказ вилик тухун чарасуз я. Президентди кьейдзавайвал, и мурад кар кьилиз акьудун патал чакь бес кьадардин пулдин такьатар ава. Абуру чавай аватана гьиле гьатнавайбур туш, абуру чи ватандаши - вири уьлкведи гьакьисагь зегьметдалди кьазанмишнавайбур я. Гьак1 хьайила, абурукай Россиядин девлетар артимшун, чи хизан-

рин гьал-агьвал хьсанарун патал менфят кьачун герек я. В.Путин тагькимарайвал, хьсанвилехъ дегишвилер жезвайди инсанри мукьвал тир вахтара гьисс авун лазим я. Гражданин фикирар вилив хуьналди, кьведай йисан эвелра милли проектар бажармишуниз талукь кьвалахдин нетижаяр кьадайвал, а нетижайрилай аслу яз гьукьматдин вири дережайрин кьурулушрин кьвалахизини кьимет гудайвал я.

Президент вичин Чарче образованидин месэлайрални акьвазнава. Кьилди кьачуртла, ада кьейдзавайвал, уьлкведа тахминан 200 агьзур аялди дуьзгьун шартлар авачир школайра клелзава. Чпин веледар ихьтин татугивилерал расалмиш жезвайла, адалатлувиликай, виридаз сад хьтин мумкинвилер гуникай ийизвай ихтилатрикай диде-бубайриз гьяз кьезввач, ихьтин рахунри абуру гьатта ажугьлуни ийизва. Президентди и месэлада регионрин кьилерин фикир желбнава.

Даьгьустандани типовой школайрин сан 496-да-

Сувар кьейдна

Дашемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ватан хуьзвайбурун суварин шадлухдай Ахьегьрин РДК-да берекатлу суфраяр ачухна.

“Ахьегь район” МР-дин кьил Осман Абдулкьеримован ва администрациядин патай ветеранриз сувар тебрикна. Мяркат муниципалитетдин кьилин заместитель Меьгамед-Рауф Гьаниева ачухна.

- Чи бубайри Ватандин азадвални аслу туширвал патал кьалурай игитвилер чна садрани рикелай ракурдач. Абурун рехь давамарзавай халис ватанпересар яз, чазни хайи Ватан гзаф кланда. Исятда чи вилик акьвазнавай кьилин везифа акьалтзавай несил ватанпересвилер руьгьдаллаз, зегьметдал рик1 алаз тербияламишун я, - лагьана ада.

Гьевескарар Фикрет Баширова-ни Эмирсултан Бигеева “За Россиядиз кьуллугьзава” мани тамамарайдалай кьулукь гаф райондин пенсионерин советдин председатель Кьардаш Мамалиев рахана.

Рубаба Кьурбановадини Исмаил Ризаханова “Зун армиядиз физва, диде” мани тамамарайдалай кьулукь военкомиссар, подполковник Рафик Меьгамедова яру аскер, Ватан хуьзвайбурун сувар арадал атуни тарихдикай ва алай макьамада чи армиядин агалкьунрикай маракьлу суьгьбетна.

Мяркатдал гьак1 Ахьегь погранчастуни командир, подполковник Рафазль Хисаметдинов, райадминистрациядин кьилин заместитель Роберт Гьамзаев, Афьганистандин дяведин ветеран Севзиخان Мирзаханов, тарихдин музейдин директор Аьмед Даьгьларов, и царарин автор ва маса юлдашар рахана.

Виридаз талукьди

Меьгарамдуьруьн райондин культурадин центрада Ватан хуьзвайбурун йикьаз талукьарнавай шад-вилин мяркатда райондин ва хуьрерин администрациядин векилри, депутатри, идарайрин, карханайрин руководителри, школайрин коллективри иштиракна.

Мяркат ачухналди ва кьватл хьанвайбуруз сувар тебрик авуналди, райондин кьил Фарид Агьмедова кьейдна: “Кьенин сувар чи гьар са хизандиз, агьалидиз талукьди я. Чна кье клани Ватандин сергьятар хуьзвай, армиядин жергейра вафалувилелди кьуллугьзавай ксар рикел гьизва. Абуру чаз ислегь зегьметдал машгьул жедай, экономика вилик тухудай, яшайиш хьсанардай мумкинвал гузва. Гьа са вахтунда чна уьлкведин азадвал, аслу туширвал ва чи хайи чил хуьн патал чанар кьурбанд авур кьегьаларни рикел хьизва”.

Ф.Агьмедова Афьганистандин дяведин иштиракчи, Яру Гьед ордендин сагьи, Россиядин МВД-дин Меьгарамдуьруьн райондин отделдин ППСП-дин прапорщик Ф.Разаханован кьумекни галаз жаванрив паспортар вахкана. Жаванри чеб бубайрин крадиз вафалу жеда лагьана кьин кьуна.

Кьватл хьанвайбуруз Лезгийрин Стлал Сулейманан тварунихъ галай госмуздрамтеатрдин коллективди концерт гана.

И.Алипулатов - журналист, публицист, алим, деятель

“Жаванвилиз хутахнайта, мадни гъа и пеше хкъя хъийидай...”

Нариман ИБРАГЪИМОВ

ЗАДАГУСТАДИН телевиденидин юбилейдиз талукарнавай мярекатда иштиракнай. Рахунрив эгечдалди вилик гегенш экрандал яргал йисара Дагустандин телевидение эфирдиз экъечизавай эмблема пайда жезва ва залдиз адан позывнойрин сес чкизизва. Жувазани акл жезва хьи, гуя чун 1970-80-йисара ама. Экрандал шикилар дегмш жезва ва Дагустандин телевиденидин сигналар къазвай къван чкъар къалурзавай карта акъатзава. Адан гуьгуьналлаз республикадин тарихдиз талукъ шикилар, репортажар, ахпа Дагларин уьлкведин телевидение арадиз гъаи баркаллу устадрин режиссерин, журналистрин, инженерин, операторин, дикторин, монтажникрин... шикилар. Абурун арада - дагустанвийриз лап хъсандиз чизвай **Ильман АЛИПУЛАНОВАН** шикилни...

XX асирдин алапат тир телевидение зурба аламдиз рехъ ачухзавай дарвазарни я, гъар са касдин муаллимни, насигъатчини, дустни, амадагни. Хиве къун лазим я, къе агъзурралди инсанривай телевидение галачиз яшамш жезвач. Ада хабарарни гузва, машгуларни ийизва, пул къазанмишдай мумкинвилерни яратмишзава, дъньядин гъар са пилехъ галазни танишарзава...

Лугъун лазим я хьи, Дагустандин телевидение арадал гьидайлани, ахпа адан къвалах алай аямдин шартларив къадайвал тежиклidayлани, лезги халкъдин векилрини чеплай алакьдай къван крар авурди я. Абурун арада Ширин Ширинов, Герейхан Палчаев, Ноябрь Бейбутов, Ольга Мамедова, Фатагъ Къурбанов, Алик Абдулгамидов, Наида Хаспулатова, Мафизат Агъабалаева, Мурад Абдулмукинов, Альбина Сункулиева, Гуьлера Камилова ва, гьелбетда, Ильман Субгъанович Алипулатовни авай. Бажарагълу журналист, публицист, алим, политический, общественный деятель. Чун чаз чиз 45 йисалай виниз алатзава.

ЯРАТМИШУНИН рекъяй хъсан бажарагъ авай “Избербашдин рабочий” газетдин жегил журналистдиз “Дагустандин комсомолец” редакцияди вичин рактарар ачухна, ахпа адас ДАССРдин Министрдин Советдин телевиденидин ва радиовещанидин Комитетдиз къвалахал теклифна. Им 1977-йис тир. Гъанлай инихъ ада вичин уьмуьр республикадин телевиденихъ галаз алакьалу авуна ва вири дагустанвийрин арада гъурмет къазанмишна.

Фасагъатдиз рахунин, сугъбетчидихъ галаз хуш рафтаравал авунин сагъиб, адан вилик пешекарвилелди суалар эцигзавай, камерадин гуьзчивилик гъалаба, секинсувал акат тийизвай ва вичин чирвилер датлана хкъазвай журналист алай чка телевиденидин чехибурузни акуна. Са артух вахтар арадай физвачир, Ильман Алипулатовал жавабдар къуллугъар (редакторвилин, “Махачкъаладин ирид югъ” программдин старший редакторвилин, чарарин, социологиядин ахтармишун-

рин ва коммерциядин къвалахрин отделдин руководителдин, Дагустандин Гостелерадиодин яратмишунрин “Эфир” объединенидин къилин редактор-директорвилин, “Дагустан” Гостелерадиокомпаниядин къилин редакторвилин, “Дагустан” ГТРК-дин информациядин ва общественно-политический сад авунвай дирекциядин председателдин заместителвилин, ВГТРК-дин “Дагустан” общественно-политический телевиденидин руководителвилин) ихтибарна. Хиве тур везифаяр ада анжах вичиз хас жуьреда, бажарагълувилелди, устадвилелди, ГТРК-дин руководствони, тамашачиярни, редачайра ихтилат физвай игитарни рази яз амукъдайвал тухвана ва и четин, муракаб кар къени лайихлувилелди давамарзава. Адан публицистикадин материалри, макъалайри яб акалзавайбуруз, къелзавайбуруз таъсирзава. Гъавилий адан твар ва кар Дагустандин вири халкъарин арада сейли я.

Фадлай чизвай касдин къетлен къилихрал акъвазайтла, завай икл лугъуз жеда: ам анжах къастуни, мурадди, гъар са кар лап хъсандиз чирунин, тамамарунин гъевесди, ашкъиди, хсуи такъатрихъ, бажарагъдихъ инанмишвили виликди тухвана, къуллугъдин гурарай виниз хкъажна. Адаз вичин хиве твазвай къван везифайрихъай садрани къурху хъанач, гъикл лагъайтла, ам гъамиша кар къилиз акъудиз гъазур тир. И кар патал адахъ чирвални, сабурувални, тежрибани, инсанрихъ галаз рафтаравалдай алакьунарни, виниз тир пешекарвални авай.

- Ильман Субгъанович, чибуру лугъудайвал, вун къилелай къвачелди журналист я. И кеспи хкъягъуни вун пашманарай дуьшуьш хъанани? - хабар къуна за.

- Гъазурзавай редачайар, лацудаз лацуди, чулавадз чулавди лугъун себеб яз, бязи вахтарар зун такан жезвайбуру акъатнатлани, жув ва хизан хаталувилик акадай дуьшуьшар хъанатлани, жибинда яракъ твадай чкадал атанатлани, жув журналист хъунал зун садрани пашман хъанач. За гъаф сеферра жув пара лайихлу пешедин иеси хъунай къисметдилай разивал авурди я. Вучиз лагъайтла,

гъа и кеспиди зал уьмуьрда пара хъсан инсанар туьшарна. Гъафбурухъ галаз зун дуст хъана. Завай инал республикада ва ададай къецени машгуур хъанвай инсанрин тварар къаз жеда, амма и кар за ийидай. Вучиз лагъайтла, ахътин баркаллу инсанар гъаф я ва, садан твар къуна, масад рикелай алудайтла, бейкеф хъунни мумкин я. Лугъудайвал, эгер жаванвилиз хутахна, кеспи хкъядай мумкинвал хъанайтла, за мадни журналиствилин пеше хкъя хъийидай.

ГЪА И ГАФАРА вири Ильман Алипулатов ава. Гъа и кар чи ватанэгълидихъ санал къвалахзавай, адан редачайриз килигзавай ва ам хъсандиз чизвайбуру тестикъарзава. Абурун гафаралди Ильман Алипулатов са шумуд терефдин бажарагъ авай инсанрикай я. Ам республикада раиж хъанвай аналитикадин “Акцентъ” телепрограммадин руководитель ва къад йисуз ам къиле тухузвай, республикадин, федеральный изданийриз полемикадин макъалаяр хкъизвай устад публицист я. Гъаф йисара ам дагустанвийрин вилик ква ва вирида адас гъурметни ийизва. Ада тамашачийрихъ галаз санал кар алай гъаф месэляяр гъялдай рекъер жагъурзава ва гукумдин идарайрин, органрин, карханайрин руководителриз теклифзава. Адан программа ва ам эфирдиз экъечлун агъзурралди инсанри гуьзлемишзава, Ильман Субгъановичахъ ихтибарзава, адас чпин дердийрикай, месэлярикай хабарзава. Вучиз лагъайтла, ам телетамашайрихъ галаз гъар сад гъавурда акъадай члалалди, регимлувилелди, къенивилелди рахазва.

“АКЦЕНТЫ” программади-кай ихтилат кватайла, Ильман Субгъановича алава хъууна: “Гъахъ я, мартдиз “Акцентъ” программа ачухайдалай инихъ 20 йис тамам жезва. Зун къилеваз ам арадиз гъаибурни ДГУ-дин журналиствилин отделение къутьягъай Раима Абдуллаева, Наида Хаспулатова, Давид Кумаев, режиссерар Анжела Изудинова, Елена Батырова, операторар Марат Мегъамедов, Валерий Амирханов тир. Аналитикадин редачайар гъазурун четин акъ-

ваззавай, вучиз лагъайтла, республикада политологиядин, социологиядин пешекарар лап кьит тир. Камерадин вилик инсанар рахурунни четин месэладиз элкъевезвай. Ятлани чна, гъахътин ксар жагъуриз, редачайар гъазуриз гъаф алахъунар авуна. Нетижада редачайди Дагустандин телевиденидин программайра мягкем чка къуна. Ам ислен юкьуз “Россия - 1” каналдайни къалурзава. Гъар са редачайдал журналистри, операторри, режиссерри рикливай къвалахзава. Гъавилий тамашачийрин патай чаз авай ихтибар мадни екеди, гегеншди жезва.

Уьлкведин ва республикадин массовый информациядин такъатар вилик тухунин, журналиствилин пешекарар гъазурунни, телевиденида цийи технологияр кардик кутунин патяхъай Алипулатова чугур зегъметар бадгъавая фенач. Ам къе “Россиядин Федерациядин культурадин лайихлу работник”, “Дагустан Республикадин культурадин лайихлу работник”, “Дагустан Республикадин вилик лайихлувилерай”, “Къизилдин гъед”, “Пешедиз вафалувал” орденрин, “Гъакъисагъ зегъметдай”, “Дагустанда ислягъвал хъунай”, “Дагустандин Халкъдин Игит” медалрин сагъиб я.

ГЪАФБУРУЗ малум тирвал, устад журналист твар-ван авай гъусударственный ва общественный деятельни я. Ада Россиядин “Юристар лайихлу уьмуьр ва ихтиярар патал” региональный отделенидиз, республикадин “Меслятлар”, международный мергъяматлувилин “Аялриз пакадин югъ багъишин” Фондариз регъбервал гузва. Ам гъагк республикадин общественный “Маслиат” организациядин, къецепата яшамш жезвай дагустанвийрихъ галаз алакьа хуьзвай “Ватан” ассоциациядин сопредседатель, “Россиядин МедиаСоюздин” Дагустандин отделенидин председателни я. Инал тварар къунвай гъар са организация-диз, фондари инсанар къевезва, абурухъ галаз Ильман Алипулатовни гуьруьшмиш жезва ва, вичин мумкинвилериз тамашна, ада къеве авай, са гъихътин ятлани месэляйрикл кузвай багъаривай инсанриз дердияр туькьуриз куьмек гузва.

- Ильман Субгъанович, куьне залан азардик рагъметдиз фейи хтул Ильман Алипулатован тварунихъ галай мергъяматлувилин фондунизи регъбервал гузва. Адан къвалахдикай вуч лугъуз жеда?

- Хтул уьмуьрдай фин зун ва хизан патал еке дерт хъана. Гъа и вахтунда заз халис дустар, жувахъ рикл кузвай багъаривай вужар ятлани чир хъана. Заз къе гъа четин вахтунда куьмекдиз атай Москвадин Тушинан аялрин больницадин къилин духтур Исмаил Османоваз, инсанрин ихтиярар хуьдай Москвадин бюродин руководитель Александр Бродаз, РД-дин образованидин ва илимдин министр Уммупазиль Омаровадиз, зи дустар Имам Яралиеваз, Назим Апаеваз сагърай лугъуз кланзава.

Фондунни вичин къвалах гегеншарзава, республикада авай заландиз азарлу аялриз куьмекар гузва.

Къилин спонсор Имам Музамидович яз Фондунни яратмишунин рекъяй международный литературдин конкурс къиле тухузза. Адаз 10 йисалай 20 йисав агъадалди яшар авайбуру урус, ингилис ва Дагустандин милли члаларал 1516 къвалах рекъе тунва. Конкурсдин финал цли 15-апрелдиз къиле фида. Гъалибчийрин эсеррикай махсус ктаб акъудда.

Ильман Алипулатовакай Дагустан Республикадин Халкъдин Собранидин (3-сеферда эвер гайи) депутат, Дагустандин халкъарин III-съезддин делегат хъана. Хейлин йисара ам “Регион”, “Лицо Кавказа”, “Дагустандин халкъар” журналрин редколлегиядин член, “МедиаПрофиль” журналдин редакциядин советдин председател я. Ильман Субгъановичаз Махачкъала шегъердин, Мегъарамдхуьруьн, Ахъеф, Докузпара, Къули районрин муниципалитетрин къарралди “Гъурметлу агъали” лагъай твар ганва.

ГЪАФБУРУЗ Ильман Алипулатов филологиядин илимрин кандидат, алим, ДГУ-дин электронный СМИ-рин кафедрадин заведующий тирди чизва. Ада республикадин телевидение ва муниципальный телеканалар патал журналистар гъазурунни кардик вичин пайни кутаза. Илимдин ва аналитикадин 186 макъаладин, “Зи таяртуьшер”, “Телевиденидин члал”, “Алай макъамда сагъдиз амукъуниз баянар” ктабрин, документальный 13 фильмдин автор, илимдин аналитикадин “Регион”, региональный общественно-политический “Кавказдин чин”, республикадин “Дагустандин халкъар”, илимдин “Дагустандин госпедуниверситетдин известия” журналрин редколлегиядин член, “Дагустандин правда” газетдин политический обозревателни я. Гъа са вахтунда ада “Лезги газетдан” республикада къиле физвай гъалариз талукъ макъалаяр чапзава. Бязибуру хабар къунни мумкин я, ам агъа гъикл ийизва икъван краив? Датлана къвалахдик къавилий. Вахт вичиз муьтлугъарнавайвилей. Кардин рекъяй еке пешекар тирвилей.

Къуллугъдив эгечизавай тегъердиз, къвалахдин бегъерлувилиз, общественный краа иштирак авуниз килигна, И.Алипулатов са шумуд сеферда Дагустандин журналистрин Союзди республикадин премияр гуналди къейдна. Ам Дагустан Республикадин Госпремиядин, “Къизилдин лекъ” премиярин сагъибни я. 2011-йисуз адас Вирироссиядин конкурсда гъалиб хъунай “Честный выбор-2011” премия гана. Гъаф йисара, бегъерлувилелди ва гъакъисагъвилелди республикадин телевиденида зегъмет чугунавай И.Алипулатоваз Дагустан Республикадин, РД-дин Халкъдин Собранидин, ВГТРК-дин, Россиядин журналистрин Союздин гъурметдин грамотаяр гана.

Пудкъанни вад йисан гатфар къаршиламишзавай бажарагълу тележурналистдиз, общественный деятельдиз чна къве юбилей тебрикзава ва алхисзава: чандин сагъвал, мадни яратмишдай такъатар ва агалкъунар хъурай вахъ, Ильман Субгъанович!

СтIал Сулейманан - 150 йис

Шаирдикай

Сажидин САИДГАСАНОВ,
шаир, СтIал Сулейманан мергъяматлувилин фондунин
председатель

Дагъустандин халкъдин шаир СтIал Сулейман рикел хкун алай вахтунин несилар патал къиметлу крарикай сад я.

Рагъметлу Агъед Агъаева заз са сеферда лагъайвал, ам къекъвей рекъера, фейи ва хтай хуьрера, шегъерра кыле фейи вакъиаяр, адан сивий акъатай лувар квай ихтилатар кватун чи виридан буржи, СтIал Сулейманан гъар са гаф са гевгъер я.

Сифтегъан артель

- Эхъ, чан хва! Сулейман дайи зурба кас тир. Адан вилегъвал акур са вакъиадикай за ваз суьгъбет ийида, - лагъана заз садра яргъал йисара Агъа СтIалрин хуьруьн Советдин председателвал авур Гъажилаев Шихисмаил халуди. - 1925-йисалай хуьре "Бедняцкий клерет!" аваз, чна артель тешкилна ва председателвал зи хиве туна. Сулейман дайи чи артелдин членрикай сад хъунал зун шад тир. Вучиз лагъайтIа, ам Куьре округдин Советдин член тир. Ахпа адакай ДагЦИК-дин членни хъана. Адахъ майишатдин рекъяй зурба чирвилер ва алакьунар авай.

Им 1928-йис тир. Артелда къанни цIудав агакьна членар авай. Абурун чIехи пай батракар тир. Кресткомди чаз тракторни багъишна, амма чахъ майишат кыле тухудай чил галкIурнавачир. Чилер, багълар кылдин ксарин ихтиярда амай. Чаз чил къалурунин патахъай райондин землемер Миша лугъудай са урус рекъе тунвай. Адаз лезги чIалал рахаз чидай.

- Юлдашар, - лагъана ада, - инал кIватI хъунин сеbeb сад я. Батракар артелдин членриз чпин майишат патал чил герек я. Дербентдиз хъфенвай "Чувудрин кIапIал" ава. Чаз гъа чил артелдихъ галкIуриз кIанзава. Куь фикир гьикI я?

И собранида Сулейман халу ва адан чIехи гада Магъамед-Юсуфни авай. Собранидик къал акатна. "Чувудрин кIапIалдин" патарив гвай иесийриз, чпин къуншидал ахтин тешкилат хъун тушри. Абурукай сада "абуруз ШаракIундай" ганайтIа, хъсан тир" лагъана гъарайна.

- Яргъа авай "ШаракIундилай" мукъваллай "Чувудрин кIапIал" хъсан я! - лагъана, цавуз акъуднавай асадин кыл, туьнтвилелди чиле эяна Сулейман халуди.

Вири кис хъанвайтIани, парабурок къал кумай. Сулейман дайидин тереф землемердини хвена. Ада, мад сеферда къал квай патаз тамаш хъувуна, давамарна: - Заз чидай гьал, гьакI хъсан я!

Собрание чIкIана. Батракар аламай.

- Гила, юлдашар, чахъ чил хъанва! Ша чна кулакриз чи алакьунар ва чахъ авай гъунар къалурун. Виликан вахтара масадал гаф агакьар тийизвай вилегъбур авайди тир.

Гила Сулейман халу собранидин юкъвал атана. Асадин ракъ алай кыл чиле эяна, рахайла, къаншардиз экъечIдай касни хъанач. Бес им Сулейман халудин зурбавал туширни?!

Ахпа Шихисмаил халуди вичиз халкъдин шаир СтIал Сулейман багъиш авур ктаб заз багъишна. (Къейд авун лазим я, СтIал Сулейманан музейдиз цIай ягъайла, ана авай вири ктабар ва имаратар канваз, гъар са касди вичивай жедай кумек гудай вахтунда чIехи шаирдин латин гъарфарал акъатай сифте ктаб-рикай сад яз, за жуван библиотекада хуьзвай рагъметлу Шихисмаил халуди авур багъиш - и надир ктаб СтIал Сулейманан музейдиз багъишна.

Чан рухвар! Квез куьгъне заманайра кесибар гьикI яшаммиш хъанатIа, хъсандиз чидач. Чи артель ва адалай гуьгъуьниз колхоз арадал гъунин карда неинки са чи, гьакI масанрани Сулейман халудин зегъметар екебур я. Чахъ Сулейман хъун - гъамни еке бахт я.

Бесханум хала:

“Зун адан хIчин свас тир...”

Мердали ЖАЛИЛОВ

СтIал Сулейманан яратмишунар хъиз, чаз адан уьмуьрдихъ галаз алакьалу вакъиаярни, иллаки эхиримжи йисара, ам вири уьлкведа "XX асирдин Гомер" тIвар алаз машгъур хъайи вахтундани, гьикI яшаммиш хъанатIа, вичи вич гьикI кыле тухванатIа чир хъун важибуля. Сулейманан уьмуьр халис ватанпересдин уьмуьр я. Ам хъсандиз чир хъуни чаз тербиядин гзаф месэляяр гъализ куьмек гуда.

Шаирдин уьмуьр вичин хизанриз, талукъ мукъвабуруз, санал яшаммиш хъайи ксариз хъиз, низ чир жеда. И суьгъбетни чаз шаирдин гъевчи хва СтIал Мусаибан свас БЕСХАНУМА авуна. 1989-йисуз. Ам вахтунда Агъа СтIалдал яшаммиш жезвай.

- Гьелбетда, садазни сифте жагъай бахт гъилияй акъатна кIан жедач, - риклик къалабулукъ кваз башламишна Бесханум халади. - Сулейман бубадин кIвале зун 15 йисуз яшаммиш хъана. Абурукай 6 йисуз - Мусаибахъ галаз. Чун гзаф хатурулдаказ, сада-садаз гъуьрмет ийиз яшаммиш хъайибур я. Сулейманан рикIни зал гзаф алайди тир. Сусарикай зун гъевчиди тир эхир! Къисмет гьикI хъанатIа квез чида, - вилериз нагъв хъитквинна ада. Са герендилай давамарна. - Саки 9 йисуз за Мусаиб гуьзетна. Ам амач, телеф хъана лагъай гафариз яб ганач. За чи руш Нуриятни хвена. Чаз гада авай. Ам аялмаз кечмиш хъана. Къанлу дяведи къарсур тавур кас амани?! За гуьзлемешзавай. Гъа са вахтунда зун СтIал Сулейманан музей хуьзвайди, адан директорни тир. Музейдин сад лагъай директор!

Эхир бубади зун, "чан бала, гъам чIугуналди, туькIуьдай кар авач. Вахъ гележег ава. Вун масанал динж хъхъун лазим я" лагъана, кIвализ хутахна. Гуьгъуьнлайни, акъваза хви, къисмет гьикI элкьвенатIа. Гила цIийи хизан хъхъанва. Бахтунини заз цIийидаказ чин ачухнава. Мусаибан гзаф къилихар зи гилан итим Алибаладизни кас я. Амай зегъметкеш, инсандин хъадир авай инсан я. Чахъ вичивай кIвалюгъ, къени къуншияр, къавум-къардашни хъанва. Исятда чун къведни пенсияда ава. Гъа са вахтунда жуван багъ-бахадихъни гелкъвезва, хтулар, птуларни чIехи ийизва.

Амма Сулейманан кIвалихъай зи кIвач атIайди туш. Мусаибанни зи руш ана амай эхир. Ам чIехи хъана, гуьлуьзни фена, къве хвани хъана. Рухвайрикай садаз мехъерни авунва, исятда абурузни сад лагъай аял - хва хъанва. СтIалрин Къазмайрал яшаммиш жезва. Хтулри закайни кIвач атIузвач.

- Мусаибан цIирер ама ман! - гаф хуьз хъанач завай.

- Ама, чан хва, ама! - ишигълаван хъана яшлу дишегълидин чин. Инал чи суьгъбет генани ачух хъана. За Сулейман бубадикай сусан рикел вуч аламатIа хабар къуна. Ада давамарна:

- Мусаибаз зун 1936-йисуз тухвана. А чIавуз Мусаиб вичин бубадин секретарь тир. Къвез-хъфидай

мугъманарни чахъ гзаф авай. Хизан чIехи хъуниз килигна, чаз колхозди кIвалер эцигдай чил, исятда музей алай чка, чара авуна.

1937-йисуз, гъеле дакIарриз янавай ширерни къурун тавунмаз, чун - апай, къари, Мусаиб ва зун - цIийи кIвалериз экъечIна. Мегъамед-Юсуфни Мирзеюсуф чпин хизанар галаз сифтегъан кIвалера амуькна. Абуруни гъа чи патав къуншидал алай. Хизанар чара хъайиди чаз гьич чир хъанач.

Зун тухвай сифте йисуз Сулейман Москвадай Ленинан орден къачуна хтана. ЦIийи свас яз, заз апая, амай къве сусалай тафаватлу яз, атирар авай къвати ва гзаф михъи са парча хканай. Адан тIвар заз чизвач. Малум тирвал, Сулеймана садрани вичин куьгъне чухвани шаламар са куьналдини звезайди туш. Москвадизни ам гьакI фена. Амма заз цIийи шейэр, амайбуруз чарасуз лазимбур хкана. За парчадикай гъа пакадин юкъуз булушка цвана. Захъ цIийи лацу келегъани авай. Низ чида, гьикъван дамах за а чIавуз авунайтIа.

Са сеферда кIвалерал кIвалахзавай устIарриз нянин хуьрек, чай гъазурдайла, за кылел алай цIийи келегъа дегишначир. За самовардиз цIивинар вегъезвай. Апая явашдаказ лагъана: "Келегъаяр мехъерик алуькIдайди я, Бесханум..." Им дамахдин партал алаз кIвалин кIвалахар ийизва лугъуз, апая заз авур ишара тир. Зун гъасятда гъавурда акъуна. Гьелбетда, за нетижани хкудна.

Апаяз чайдилани гзаф ТIаибан булахдилай гъайи яд кIандай. Амни ада сифте ргана, ахпа къайи хъувуна хъвадай. Гзаф хъвадай ада яд. Заз чизвачир. Гуьгъуьнлай гъавурда акъуна: факъир, винел акъуд тийиз, къеняй гзаф азарлу тир къван. Иллаки рикI алай дустар Н. Самурский, Гъ. Гъажибегов вичивай къакъатайла. Гъа са чIавуз Москвадайни вичиз акъван гъуьрмет авур Максим Горький къена лагъана хабар агакьна. ЦIийи кIвалериз экъечIай са тIимил вахтундилай Сулейман вични кечмиш хъана.

Ииф тир. Са Мирзеюсуф квачиз, амайбуру вири кIвале авай. Вири Сулейманан кIвалихъ галай. Мирзеюсуфа Ахцегъа агрономвиллин курсара кIелзавай. Буба гьалсуз тирвиллин хабар адаз ганвай. Экуьн къилияй амни хтана ахкъатна. Сулейманан мес агъа пата кикел алай кIвале чилел веьенвай. Апаяз садрани кровать кIан хъайиди туш.

Апай рагъметдиз фена. Къари Айна чахъ галаз, гуьгъуьнлай Мусаиб дяведиз фейила, захъ галаз гъа и музей авай кIвале амуькна. Къве кIвал чи ихтиярда авай. Пуд кIвал музейдив гвай.

- ЦIийи кIвалер эцигдайла, Сулеймана иштиракнайни? - суал гана за. Зи метлеб шаирди кIвалер эцигдай устIарриз талукъ яз туькIуьрай чIалар аватIа чирун тир.

- Сулейман вичин вири уьмуьрда ягъ-намус михъиз хвейи итим я. Вич патал ада са затIунизни темягънач. АлуькIдай багъа парталрикани, гуьгъуьнлай вичиз гайи машиндикайни ада отказ авунихъ гъа и сеbeb авай. КIвалер гъукуматдин харжидихъ эцигзава лугъуз, и кар

адаз гзаф залан тир. Я устIарризни ада лагъай чIалар авач.

КIвалерин проект ягъайди, анал прораб яз кIвалахайдни агъастIалви Нурдинов Зиядин я. Адахъ галаз агъастIалвиар тир Рамалданани Навруза, Къулан СтIалдилай Умарани кIвалахна. Гуьгъуьнлай кIвалериз шуьшебендни расна. Адан шуьшеяр атIайди ва турди Сулейманнахъ галаз пара хатурулу хъайи адан къунши Саидгъасанов Саиджамал я. Вири и ксари кIвалахна. Вири харжияр гъукуматди авуна. Анжах устIарриз тIуьн Сулейманан хизанри гана. Абурухъ галаз зунни устIаррин кIвачел-кылел, абуруз фу-яд, чай гуз, жедай...

За Бесханум халадивай гена са суалдиз жаваб гун тIалабна: - Мусаиб фронтдиз гьикI рекъе тунай? Адахъ вуж галай?

Яшлу дишегълидин яхун чиник зурзун акатна. ЯтIани ада суьгъбетна:

- Мусаиб хуьрляй гъа дяве башламишай йисуз фена. Машмашар агакьнавай вяде тир. Адахъ Къасумхуьрелай Мегъамеднаби, Агъа СтIалдилай Ражаб лугъудай ксар галай. Мегъамед-Юсуфни Мирзеюсуф а чIавуз фронтда авай. Мирзеюсуф Дальний Востокдиз акъатна. 1943-йисуз ам хтана. Мусаибахъ галаз фейибуркай Мегъамеднабини Ражаб хтана.

Мусаибалай за, ада вич ругуд вацран курсара ава лагъана, Сталинграддиз къьенвай чар вахчуна. Мад а вахт, къенинди... Мусаиб телеф жеда лагъана, зун агъадачир. Дяве куьтыгъ хъана, йисар ала-тайдалай къулукъ за а кар аннаммишна.

Вахтар акуна-такуна фида. Сулейман бубадин 120 йис тамам хъун къейдзава. (Гила - 150 йис. М.Ж.) Гьелбетда, ихътин юбилейди ам акур, чидай гъар садак шадвал, дамах кутаза. Зах лагъайтIа, генани артух шадвал ква. Ам зи апай, зун адан хIчин свас тир эхир! Сулейманнахъ галаз алакьалу тир са затIни зуз рикелай алатнач. Я алуьдунни дуьз жедач. Рагъметлудаз датIана са мурад авай - вичин халкъ кесибвилляй акъатун. Вичиз гъар сеферда гонорардин пулар хтайла, ам гъаятдин сивел, хъарху тарцин кIанчIунал ацукъдай. Куьнедай физ-хквезвай гъар садаз, гъевчи-чIехи талгъана, пулар пайдай. Нел гьикъван гьалтайтIани. Им мегер рикелай алатдай кар яни? Гьикъван ксарин гуьгъуьлар ада шадардай!..

Эхъ, Бесханум Сулейманан шад декъикъаяр, пашман вахтар, эхиримжи нефесни кваз акурбурукай сад я. Ам а кIвалин багъри иесийрикайни сад я. Музейдин тарихдани ада сифте чин ачухна. Къисметдин чарх масакIа элкьвеначиртIа, Ватандал фашистрин геллегривеьеначиртIа, низ чида, гена гьихътин чIехи крар, вакъиаяр и кIвалера жедайтIа.

Агъа СтIалдилай хкведайла, зун Сулейман ацукъай хъарху тарцин кIанчIунихъ къекъвена. Анал гилани чIехи тар ала. Сулейманни, гуя халкъдиз шадвал багъишиз, гъа тарцин сериндик ква.

(“Гафунин майданар” ктабдай. ДКИ, 2010-йис)

“...Адалай важиблу кар захъ амукъначир”

Шагъабудин ШАБАТОВ,
Алибег ОМАРОВ

(Эхир. Эвел - 8-нумрада)

■ Мегъамед Гъажиеван словардал хквен. Вуна, ашкъиламиш хъана, ам “цифрадал” гьик акъуднайта, чи рикеллама. Адак дегишвилер кухтунин лазимвал авайтани, ви гафарай, а словарь чи культурадин памятник хъиз къабулун герек тир ва адак хуькьурун ваз къимиш атаначир. Лагайтпа жеда, им ви словардал кваллахунин эвелимжи тежриба хъанай...

- Зи фикирдай, ам гьак са урус-лезги ваъ, чи чалан баянрин словарни хъанай. Вахтар алатуниди словардик дегишвилер, алавар кухтунин чарасузвал арадал атун, гьелбетда, тлеби кар я. Мегъамед Гъажиев, мад сеферда тикрар хъийин, чехи алим тир, ятани адан словарда бес тежезвай, гьалатриз рехъ ганвай дуьшуйшарни гьалтзава. Месела, са бязи набатарин, ничхиррин тварра дуьз ганвач. Барсук - чи чалани гьак амукънава. Адан туьш гаф муьнуьгъ - крот хъанва. Аллергия - чи чалани гьак, чаз агъурган гаф аватани. Чи агъурган адан анжа са жуьре тир крапивница я къалурнава. Вичиз крапивницадиз лезгийри махпур лугьуда, и гаф ерли авач. Бязи гафар кхьинин къайдаяр гила къабулнавай нормализ гьанатани, а словарь гьа авайвал акъуд хъувнайди я. Келзавайбурун фикирдиз лугьун: герек атайбуруз зи “Лезги ким” сайтдай адалай гъейри, Гъажиеванни Талибован лезги-урус словарни, са жерге маса словарарни жагъида.

■ “Цийи Кавказ” дестеди са ийс вилик “Лезгийрин 1000 мисал” ктабдихъ галаз саки гьа са вахтунда ви “Рангулат” словарь, “Инсан (лингвистикадин поэма)” акъуднай. Гила гъавурда акъазвайвал, абур вуна вичел кваллах акалтарнавай чехи словардихъ галаз алакъада ава.

- Лезги чалан лексика хъсандиз ахтармишнаватани, им вилик гьал хъувун герек месэлар амач лагай гаф туш. Акъатнавай къван словарар, винидихъ къейд авурвал, саки вири сифтеган тежрибар я. Гьелбетда, абур гьар са патахъай тамамбур хъанвач. Месела, чи словарра тлебатдиз - набатариз, къушариз, гъайванриз - талуьк гафар къабулиз тежервал тилим гьатнава. Сифтеганбура гьатай бязи гьалатлар гуьгьуйлай акъатлай словарра тикрарни хъувунва. Гъавилляй чехи словарь патал гъазурнавай чалан са бязи къатарин гафар заз “Рангулат” словарь ва “Лингвистикадин поэма” яз къилди акъуддай фикир атанай.

■ Аки хъайила, лексикадин са бязи къатарин гафар вуна гъазурнавай словарда чаз авай словаррилай са къадар артух ганва. Ви словарь авайбурулай мад квелди тафаватлу я?

- Сифте нубатда, лексикографияда кар алай принциприкай я: виликдай авунвай кваллахдихъ галаз алакъа хуьн, тамамарнавай ахтармишунрал бинеламиш хъана, кваллах давамарун ва вилик тухун. И принципдал амал тавуна, гьа вуч кландатани хуьй лагъана, акъуднавай словарарни чакъ ава, абурукай заз рахазни кланзавач. Жуван словардикай завай лугъуз жеда: ам икъван чивалди акъатнавай вири чи словаррикай бине къуна, чи алимрин тежриба ишлемишна гъазурнава.

И словарда виликанбурулай артух чи чалан нугъатрин лексикадиз ва гафарин синонимриз фикир ганва. Сифте яз нугъатрин гафар халкъдин умуми чалан системадин элементар хъиз къуна. Вучиз лагайтпа, нугъатрин лексика халкъдин умуми чалан гафар, синонимар арадал атунин, гафари цийи манаяр

къабулунин къиметлу чешме я. Нугъатдин хейлин гафари литературадин чала авай гафар арадал атанвай режер-хуьлер чирдай мумкинвал гузва. Месела, литературадин чала маймахъ гаф ава, гъил (гъилер) атанвайди мандин гаф. Эгер къуба нугъатда гьалтзавай майма (руькуьн) гаф фикирда такъуртпа, чавай маймахъ гаф арадал атуникай вуч лугъуз жеда? Затни. Мадни са мисал гьин. Литературадин чала куьруь гаф - прилагательное ава. Ам гьик арадал атанва? Ярки нугъатда амай гуьр (половинка) гафунихъ -уь суффикс акал хъана. Ярклар фан са пай къала ваъ, са гуьр фу къала лугъуда. Ихътин мисалар мадни гъиз жеда.

Адетдин къве чаланди ятани, чи словардиз синонимрин словарни лугъуз жеда: ада саки вири гафар чпин синонимрин жергеярни галаз гьатнава.

Келдайбуру чна словарда са бязи гафар санал кхьиниз артух майилвалзавайди къатун тавуна амукъдач, гьа са вахтунда, вичи вердиш хъанвай абур къилди кхьинин къайдаярни хвенва. Мисал яз: халадин хва ва халадхва, иран буба ва иранбуба, хъархъун тар ва хъархъутар. Ихътин дуьшуйшар, зи фикирдай, гафарин къурулуш дегиш хуьни (эвелимжидан эхир галатуну) абур санал кхьин хъсан тирди къалурзава, истемиззава.

Чи чала норма яз къабулнава: числительное пудкъад (пуд+къад) санал кхьизва. Са бязи гафар клана-чараз кхьин, мадни къве тахан лексикадин единицаяр (диде-буба, хва-стха, лугъур-талгъур) гафар яни, мягкем ибараяр - тайнарен чалан алимрин вилик акъвазнай месэлайрикай я. Са жерге лезги гафар дуьз кхьинин гьакьиндай гуьжет алай, гьеле са фикирдал татанвай дуьшуйшариз, заз малум тирвал, алимри фикир таганани амукъзавач. Мисал яз, зи рикел гьеле 2002-йисуз Астраханда феи илимдин международный конференциядин материалрин къваталда чапнавай филологиядин илимрин кандидат Нариман Абдулмуталибован “О правописании сложных слов в лезгинском языке” макъала хквезва.

Икъван чивалди акъатнавай чи словарра гафар гзафни-гзаф “мукарин” къайдада гьатнава. Яни бинедин гафунихъ галаз адан вири манаяр ва адалай атанвай вири дурумлу ибараяр словарьдин са макъалада ганва. Чи чалан са бязи глаголрихъ 30-40 мана ава. И къадар манаяр, ибараяр вири санал, са “мука” гайила, анай къил акъудун са къадар четин акъваззава. За жува ахтармишна: къил гафунихъ манаяр ва вич бинеда авай фразеологизмаяр лезги чала, гьич тахъайтпа, вад виш къван ава.

За гафарин манаяр, абур кваз арадал атанвай дурумлу ибараяр сиягъда тунна ганва.

Мадни лугъун, словарда, алатай чи лексикографиядин кваллахрин хъсан тежриба давамун яз, 890 мисалдикай менфят къачунва, вири санлай ада 23534 гаф ва 8640 дурумлу ибара гьатнава.

Ингъе завай жува тукьурнавай словардикай куьрелди вуч лугъуз жеда, - эхирдай хълагъна Майрудин муаллимди. - Зун гзаф чкайра хъана, хейлин гафар сифте яз жува кхьена къватна, масабур гьар жуьре чешмейрай жагъурна. Заз акл я, жуваз жув чидайдалай къулухъ за и словардал кваллахайди хъиз. Заз ам датана жуван хиве авай буржи хъиз тир, адалай важиблу кар захъ амукъначир. Зал алайди за авуна. Гила килигин, словарь ишлемишдайбуру гьик къабулдатпа, вуч лугъудатпа. Заз багъа жеда гъавурда авай ксари лугъудай фикирар, абуру гудай меслятар...

1 <

Имран Гуьсейнов, шаир Сажидин Саидгъасанов, Цийихуьруьн мектебдин лезги чалан муаллим Аксинья Жаватова, шаир, “Куьредин хабар” газетдин къуллугъчи Абидин Камиллов, Куьлан Сталрин мектебдин муаллим Маржанат Тагъирова, Чуьхверхуьруьн мектебдин 11-классдин ученица Марьям Гъасанова, Агъа Стал-Къазмайрин мектебдин муаллим Эльмира Фатахова рахана. Абуру хайи чалан хци месэларя веревирдна, ам гележегдин несирил агакъарунин важиблувал къейдна. Иллаки Стал Сулейманан яратмишунрин ирс хуьнин важиблудилиз фикир гана.

Конференциядал “Лезги чалай сифтеган 1-4-классар патал акъуднавай ктабрин мана-метлебдикай, нукъсанрикай ва артуханвилерикай са бязи веревирдер” темадай доклад келай муаллим Аксинья Жаватовади къейд авурвал, чапдай акъатнавай ва мектебрив агакънавай и ктабрик са къадар нукъсанар, гьалатларни квачиз туш.

Учебникрин еридиз талуьк веревирдер Нариман Абдулмуталибова давамар хъувуна. Кьилди къачуртпа, алмиди къейд авурвал, 1-классдин учебникда ганвай тапшуругърик, абурун шартларик гьалатлар ква. Идалайни гъейри, ктабда гъавурда акъан тийидай, аялдиз са хабар гун тийизвай текстер гьатнава.

- Са ктаб акъатайла, автор бейкеф тахуьрай лугъуз, нукъсанар, гьалатлар къалур тийиз вердиш я чун. Ингъе исятда зи гьиле цийи ктаб ава. Килигай 12 тапшуругъдикай гьалат квачир садни авач. Куьлуь-шуйлуьяр ятани, вири къалурна кланда. Ихътин кваллахрихъ рехъ гана виже къведач. И месэларя хайи чалан муаллимрин ассоциациядин гуьзчивилик хуьн лазим я. Ктабрин ери веревирд авун, абуруз лазим тир къимет гун чарасуз я, - лагъана Нариман Абдулмуталибова.

Мярекатдин сергъятра аваз мергъаматлу-вилик “Умуд” фондунин, Сулейман-Стальский райондин администрациядин ва образованидин управленидин патай лезги чалахъни эдебиятихъ галаз алакъалу конкурсура иштираккай, хайи чал вилик тухуник пай кузавай, нетижалудака зегъмет чуьгъазвай му-

аллимар, тербиячяр, агалкъунар авай ученикар Нариман Абдулмуталибова ва “Умуд” фондунин руководитель Савин Велиева шад гьалара пулдин премияралди, къиметлу савкъатралди ва гуьрметдин грамотайралди къейдна. Малум хъайивал, агалкъунралди зегъмет чуьгъазвай муаллимриз, тербиячириз ва конкурсура агалкъунар къазанмишнавай аялриз премияр гун патал “Умуд” фондуну цинин йисуз 130 агъур манат чара авуна.

Кьилди къачуртпа, пулдин пишкешарни грамотаяр “Хайи чалан лап хъсан муаллим-2019” конкурсдин муниципальный паюна гьалиб хъайи Жамиля Жигеровадив (Эминхуьруьн СОШ), и конкурсда къвед лагай чка къур Мадина Ферзалиевадив (Агъа Сталрин СОШ), пуд лагай чка къур Тамилла Султангъмедовадив (Вини Сталрин СОШ), Агъа Стал-Къазмайрин аялрин “Чубарук” бахчадин тербиячи Тамилла Куьргълиевадив, Куьлан Сталрин аялрин бахчадин тербиячи Эмилия Темирхановадив, Къасумхуьруьн 2-нумрадин аялрин бахчадин тербиячи Фазина Мегъамедхановадив, хайи чалан муаллимар тир Гуьзел Межидовадив (Курхуьруьн М.Рагъимован тиварунихъ галай 1-нумрадин СОШ), Минаят Муталибовадив (Вини Сталрин СОШ), Дагъустандин авторрин эсерар устадивелди келунуно конкурсда гьалиб хъайи 11-классдин ученица Эмилия Пирагъмедовадив вахкана. Районда кьиле тухвай “Хайи чал чирунин ва хуьнин карда виридалайни хъсан мектеб” конкурсда гьалиб хъайи Агъа Стал-Къазмайрин СОШ-ни пишкешдалди ва грамоталди къейдна.

Н.Абдулмуталибова, С.Велиева агалкъунар хъанвайбур тебрикна, абуруз гележегдани къакъан дережайрив агакъун алхишна. Къейд авурвал, “Умуд” фонд халкъдин меденият ва чал хуьнин макъсаддалди тухузвай мярекатриз куьмек гуьз гъаиша гъазур я.

Конференциядин къвед лагай пай концертдин программадалди давамарна. Райондин машгур мандарри, Куьлан Сталрин муаллимрин дестеди, ашукъ Айдуна, аялрин музыкадин мектебдин дестеди ва масабур халкъдин манияр тамамарна, бахчайра тербия къачузвай бицекри милли адетрихъ галаз алакъалу итижлу нумраяр къалурна.

Чи руьгъдин хазина

Умуд кутаз жезва

Шагъабудин ШАБАТОВ

Къасумхуьрел И.Тагъирован тиварунихъ галай медениятдин чехи дараматда ирид лагай сеферда хайи чалаз талуькарнавай районрин уртах конференция эвер ганвай. Анин кваллахда, лезги районрай хъиз, Махачкъала, Дербент шегъеррайни хайи чалахъ рикл кузвай гзаф муьгманри иштиракна.

Межлис вини дережада аваз кьиле фена. Ам Сулейман-Стальский райондин къил, филологиядин илимрин кандидат Нариман Шамсудинович Абдулмуталибова ачухна.

Зун саки вири конференциядин иштиракчи хъана. Дегишвилер йисалай - суз жезва. Чал хаталувилик кьилди аннамашнава, ам саламатдиз хуьнин къайгъуйрик ква.

И конференциядила кьулухъ чалакай

зи фикирар дибдай дегиш хъана: лугъуз жеда хьй, чи чал къурхулувлик кумач. Билбилар хъиз рахазвай аялар, муаллимар ва маса ксар акурла, риклиз регъят хъана.

Амма са кар рикелай алудна виже къведач: урра лагъана, архайиндиз ашукъун чаз кутугнавач. Чалан месэла датана гуьзчивилик хуьн чарасуз я.

Рагъметлу Исмихан Къадимова лагъанай: “Кьел хъивегъдай адет ава хуьрекдиз, эгер ам шит ятпа. Маса гафар ишлемиша ви чала, эгер ам гафаралди кьит ятпа”.

Чи чал я шитни туш, я гафаралди кьитни. Цийи гафар цийи шейэрин тиварар я. Абуру ишлемишуналди чи чал кесиб ваъ, девлетлу жезвайди я.

Рагъметлу Расим Гъажиди лагайвал, лезги чал, лезги тарих са арабадин къве чарх я. Абуру къведни сагъ хъайила, арабади виликди гьерекатда.

Н.ГАШАРОВ, Х.МАГЪМУДОВ,
физикадинни математикадин
илимрин кандидатар

Малум тирвал, математикадин тарихдай итижлу делилар ишлемишуну студентри ва школайра клелзавай аялри и илимдиз, ам ахтармишуну ийизвай итиж артухарда. И макъсадалди мектебра, адет яз, математикадин илимдин рекье машгурвал къазанмишнавай Н.Лобачевскийдин, С.Ковалевскаядин, Л.Эйлеран, К.Гауссан, Р.Декартан, Н.Абелан, Э.Галуадин, И.Ньютонал, Г.Лейбницан илимдин ва педагогикадин кваллахрихъ галаз танишарзава. Амма Дагъустандин сад лагъай алимар-математикар вузар тир, республикадин математикадин школадин виридалайни ишигълу векилкай вуж чида, абуру Дагъустанда математикадин бине кутунин ва илим виликди тухунин кардик гъихътин пай кутуна лагъай суалриз жавабар гуз студентриз четин жезва. Гъа са вахтунда и суалри абурун патай еке итижни арадал гъизва.

Чи фикирдалди, Дагъустандин мектебра ва вузра тарсарилай къерехдай математикадиз талукъ яз тухузвай мярекатра республикада математикадин илимдин бине кутуниз, ам виликди тухуниз талукъ делилар ишлемишна кланда. И жигъетдай сифтени-сифте фикир и кардик еке пай кутур алимрин умуьурдин ва зегметдин рекьери желбзава.

Малум тирвал, Дагъустандин математикадин сифтегъан алимар-патриархар физикадинни математикадин илимрин кандидатар ва доцентар С.Мейланов (1910-2009-йисар) ва Х.Теймураров

раддин, Москвадин математикадин обществойра илимдин алакъяр арадал атана.

Лагъана кланда хъи, и алакъайри 1969-йисан гатуз ДГУ-да функцийрин теориядай ва анализдай Вирисоюздин математикадин школа тешкилуниин ва киле тухунин карда еке роль къугъванай. Къейд ийин, и мярекатди Дагъустанда математикадин образование вилик тухуниз екедаказ таъсирнай. А члавуз Дагъустанда вири Советрин Союздай зурба алимар-математикар чпин ученикарни галаз кватл хъанай. Студентриз-математикариз СССР-дин АН-дин академикар ва физикадинни

Зур асир илимдин рекье

(1909-1990-йисар) тир ва яз амукъзава. Дагъустандин математикадин образованидин бинедат гъа и алимар ава.

Дяведилай гуьгъуьини 50-60-йисара Дагъустан кивачел ахкъалдарунин ва республикада илимни образование виликди тухунин месълайриз артух фикир гуз башламишна. Дагъустандин са жерге жегил алимар-математикар: С.Агъаханов, Р.Алиев, М.Алишаев, А.Вагъабов, Н.Гъасанов, Б.Зейналов, С.Каллаев, Г.Мегъамедов, М.Мегътиев, Ф.Насруллаев, Х.Мухтаров, И.Ценов, А.Эфендиев ва масабур гъазурунни кваллах гъа и йисарихъ галаз алакъалу я.

ДГПИ-да, ДГУ-да кваллахиз, абуру неинки республикадин халкъдин майишат патал гзаф къадар вини дережадин пешекарар гъазурна, гъакни математикадин хиле илимдин кваллахар нетижалудаказ киле тухуз хъана ва идалди яваш-яваш Дагъустандин тивар дуньядин дережадиз акъудиз алакъна. Гъа и жергедай тир алимрикай-математикай сад **Сарухан Агъаханович АГЪАХАНОВ** я лагъайта жада. Ам 1939-йисан 3-мартдиз Сулейман-Стальский райондин Зугърабахуьре дидедиз хъана. Юкъван школа къизилдин медалдалди акъалтарна, 1955-йисуз ам ДГПИ-дин математикадин факультетдик экечина. Ина клелиз хъайи 5 йисан вахтунда адахъ математикадин рекъай къетген бажарагъ авайди якъин хъана. Ада факультет къетген дережадин диплом къачуналди акъалтарна. Жегъил пешекар, еке умудар кутаз жадаиди яз, Ленинграддин госуниверситетдиз аспирантурадиз рекье туна.

Ана аспирантдин илимдин руководитель виридуьньяда машгур советрин бажарагълу алим-физикадинни математикадин илимрин кандидат, профессор Исидор Натансон хъана. Цийи аспирантдин акъулдинни къанажагъдин алакъунриз машгур алимди лайихлу къимет ганай ва и карди абурун алакъайриз хъсан патахъай таъсирнай.

1965-йисуз С.Агъаханова "Об ортогональных полиномах от двух переменных" темадай кандидативин диссертация агалкъунралди хвена. Аспирантурада хъайи куьруь вахтунда адалай неинки диссертация гъазуриз ва хуьз, гъакни функцийрин теориядай лап хъсан илимдин са жерге макъалаярни хъиз ва гъам Советрин Союздин, гъамни къецепатан уьлквейрин журналра чап ийиз алакъна. И макъалайрин нетижар жегъил алим-математикар патал лап хъсан делил хъана, ам математикадин алемда къабулна ва адахъ Ленинг-

математикадин илимрин докторар, профессорар аквадай, абурухъ яб акалдай мумкинвал хъанай.

С.Агъаханов 1967-йисуз ДГУ-да математикадин анализдин пешекарвилай аспирантура ачухай сифтегъан алимрикай-математикай сад я. И кардин нетижарада чпин вахтунда адан ученикар-аспирантар тир В.Абиловакай, И.Мегъамедовакай, Н.Загъировакай, А.Хайровакай физикадинни математикадин илимрин кандидатар хъана.

1966-1969-йисара С.Агъаханов М.Ломоносован тиварунихъ галай МГУ-да докторант хъанай. И йисара МГУ-дин клвенквечи алимрихъ галаз илимдин рекье сих алакъяр арадал атана.

С.Агъаханован илимдинни педагогикадин кваллах, адан лап хъсан лекцияр себеб яз, математикадин факультетдин чехи пай студентар функцийрин теориядай илимдин ахтармишунар киле тухун патал гъевесламиш хъанай. Ик, адан ученикрикай са къадарбур Москвадин, Ленинграддин аспирантурайрик экечина ва илимрин кандидатар хъана. Ихътинбурукай яз Сеп.А.Агъаханован, Н.Гашарован, Х.Магъмудован, Г.Рагъимханован, А.Рамазанован, А.Умаханован, А.Умалатован тиварар къаз жада.

Лектор яз, Сарухан Агъаханович вичиз тешпигъ авачирди тир. Адан лекциярин вахтунда студентри математика "чан алай илим" хъиз къабулдай, ада, доскадив акъвазна, гъиле мел къуна, субутардай муракаб делилар гъидай, алааматдин фикиррин зунжурар туькюьрдай, студентрин къатунунин гъевесдик гъерекат кутадай.

Агъаханован лекцияр вири студентри хъидай, вучиз лагъайта, абуру ктабрай чирнавай шейэр ваъ, адан хъуси фикирар тир. Доскадал къхинарни лап селигъалудаказ ийидай, жавабдарсузвилелди згечлуниз гъич са къунани рехъ гудачир.

Экзаменатор язни, Сарухан Агъаханович вичихъ тешпигъ авачирди тир. Студентдин жавабдиз дикъетлудаказ яб гудай, къимет садрани агъузардочир, гъар са студентди вичин бажарагъ таммадаказ ачухун патал ялдай. Ада имтигъандай ягъай къиметдал рази тахъай кас гъич хъайиди туш.

1965-йисалай инихъ доцент С.Агъаханован илимдинни педагогикадин кваллах Дагъустандихъ ва асул гъисабдай ДГУ-дихъ галаз алакъалу тир. Къейдна кланда хъи, Агъахановрин чехи хизанди уьлкведиз къилин образование авай 25-далай гзаф математикар гана, абуру гъам республикадин, гъамни адалай къеце илимдин идарайра кваллахзава. Абурун арада илимдин 7 кандидат ава.

Зегъмет - алакъунрин бине

Жасмина САИДОВА

Духтур жедани, тахъайта, муаллим? Ихътин суал вичин вилик руша гъеле гъевечизамаз эцигнай. Адаз жаваб жагъурун патал гзаф фикирар-хияларни авунай. Гъелбетда, духтур - им дуньяда виридалайни баркаллу пешейрикай сад я. Амма муаллим... Рушан ачух, ми хъи, регъимлу рикли дидедин пешехиди ялзавай - гъа духтурарни, алимарни, маса пешейрин сагъибарни тербияламишзавайди, абурун риклера "лампаяр куькюьрзавайди" муаллимар тушни мегер?!

АХЦЕГЪРИН хуьре госбанкдин къуллугъачи Низамудин Мусаеван ва урус чланни литературадин муаллим Гъуьрисултан Исабеговнадин хизанда дуньядал атай Розади 1-нумрадин юкъван школа 1968-йисуз акъалтарна ва ам В.И.Ленинан тиварунихъ галай ДГУ-дин къецепатан чларин факультетдик экечина.

Зегъметдин рехъ ингилис чларин пешекар **Роза Низамудиновна ШИХМУРАДОВА** Баку шегъердин 7-нумрадин школадилай башламишна. Ина 2 йисуз кваллахайдалай къулукъ ам Махачкъаладиз хтана. Сифтедай са школадин библиотекарь хъана, ахла маса мектебда гъевечи аялрин тербиячи. 1982-йисан октябрдидай инихъ Роза Низамудиновнади Махачкъаладин 30-нумрадин мектебдин сифтегъан классрин муаллим яз зегъмет члуьгъава.

Роза Низамудиновна гъихътин инсан ятла чир хъун патал адахъ галаз къе декъикада рафтарвал авун бес я - мектебдиз сифтегъан камар къачузвай бицлекар къаршиламишун, абуруз чирвилерин, илимрин рекьер ачухарун, ашкъи-гъевес аваз клелунал желб авун патал лазимди гъа ихътин муаллим я. Адан виниз тир савадлувал, сабурлувал, гъа са вахтунда къилихрин хъуьтуьлвал, юмшагъвал себеб яз, муаллим неинки аялриз, гъакл абурун диде-бубайризни багъри кас хъиз мукъва я.

"Муаллимдин кваллахда виридалайни къилинди аялрал рикл, абурун дердийрал дикъетлу хъун я. Идалайни гъейри, умуьурдин гегъенш рекъиз экъечизавай аялриз дерин чирвилер гун, абуруз эдеблу, ахлакъ авай инсанар яз чехи авун лазим тирдини рикледай ракъурна виже къведач. Мад са важиблу тереф аялрин диде-бубайрихъ галаз ихтибарлу алакъяр тайинарункай ибарат я", - луьгуьза Р.Шихмураровади вичин кваллахдиз талукъ яз.

"Роза Низамудиновна бажарагълу педагог я. Адаз инсанрин арада гъикл хъана гъалтдай хътин зериф къилих ава, ам масадан хъсанвилехъ галай интеллигент инсан, халисан муаллим я", - къейдзава диде-бубайри.

Роза муаллимди вичин ученикрин диде-бубайрихъ галаз сих алакъяр хуьзва, абуру жуьреба-жуьре мярекатар тухудайла желбзава, класда къулай шартлар арадал гъун патал абурухъ галаз меслятар ийизва. Гъа са вахтунда диде-бубайризни, чпин хизанра аялрихъ галаз алакъалу яз арадал къевезвай четин месълаяр гъалдайла, муаллимдикай амадаг ва куьмекчи жезва.

Вишеради ученикар ада умуьурдиз рекье туна. Къе абурукай гзафбур чпин аяларни хайи мектебдиз, клеви истемешунардай, гъа са вахтунда адалатлу муаллимдин патав гъизва.

Аялрихъ галаз рафтарвалдайла, муаллим гъамиша сабурлувал, хъуьтуьлвал хуьз алахъда. Адаз гъар са аялдиз дикъетлудаказ яб гун, аялрин арада жезвай гъуьжет алай месълаяр гъахълудаказ, адалатлудаказ гъялун, спортдин рекье жезвай агалкъунрикай хабар къун, гъар са ученикдин къетген терефар кваз къун хас я.

Р.Шихмураровадихъ педагогивин работникдин виниз тир квалификация ава. Вичин пешекар вири умуьурдин вахтунда ам сифтегъан образованидин къурулушда и ва я маса тежрибайрикай менфят къачуз, чирвилерин дережа мадни хъажиз алахъзава.

хузвай тарсар, аялрин яшар ва ФГОС-дин истемешунар кваз къуна, гъамиша дуьз къайдада туькюьрнава. Муаллимди гъар са тарсуниз къетлендаказ гъазурвал аквазва: пайдай материал гъазурзава, гъар са аялдивай абурухъ авай чирвилер ишлемишиз хъун патал къилдин тапшуругъар фикирда къазва.

Тахминан 20 йисан вахтунда Р.Шихмурарова 30-нумрадин юкъван мектебдин сифтегъан классрин методобъединенидин (МО) руководитель хъана. Ада жегъил муаллимрихъ галаз кваллах тухузза, абурун тежриба хъажунин карда куьмекзава, регъбервалзава. Идалайни гъейри, Роза Низамудиновнади меркездин ва республикадин школайрин директорар, завучар ва методистар патал ачух тарсар киле тухузза.

Гъелбетда, намуслу зегъмет лайихлу къимет гуналдини къейднава. Ик, 1993-йисуз Р.Шихмурарова "РФ-дин халкъдин просвещенидин отличник", 2013-йисуз "РФ-дин умуми образованидин гъуьрметлу работник" лагъай тиварарин сагъиб хъана. Шегъердин образованидин управленидин, депутатрин советдин, общественный палатадин ва са жерге маса идарайрин патайни гзаф къадар грамотаяр, пишкешар ганва.

Амма къетлен чка абурун арада "Буржи ва намус" (Памятный орден "Долг и честь") орденди къунва. "Куьн Дагъустандин халкъдин игит я!" гафар луьгуьналди, и орден мукъвара къейд авур 70 йисан юбилейдин вилик Роза Низамудиновнадив жегъилар ватанпересвилни руьгъдаллаз тербияламишунин рекъай М.Танкаеван тиварунихъ галай Фондуниин председател Гъасангъуьсейин Абдулжалилова вахана.

Роза ва Алик Шихмурароврин туькюьвей хизанда къе велед ава. Хва Шерифани, руш Софьядини, къилин образование къачуна, алай вахтунда лайихлу пенсияда авай бубадин рекъай кваллах давамарзава - Госуларстводин статистикадин федеральный органдин Дагъустан Республикада авай управленида гъар жуьре къуллугърал кваллахзава. Абурухъ чпин квал-югъ, хизан ва гъардахъ къе велед ава.

Эхъ, духтурдин ва муаллимдин пешейрикай Роза Низамудиновнади муаллимдин хъана. "Чи тухумда чехи пай гъа и пешейрин сагъибар тир, гъаниз килигна, маса рехъ гъич фикирдизни къевезачир", - милайим хъвер кваз луьгуьза ада. Амма духтурвилдин пешени кваз такъуна тунвач - бажарагълу муаллимдин къе хтулди - рушан руш Межидова Сабинади ва хчин хва Шихмураров Мурада алай вахтунда Дагъустандин медицинадин академияда чирвилер къачузза. Къе хтул - Али ва Амир гъелелиг 30-нумрадин лицейдин ученикар я.

"Муаллимвал баркаллу, жавабдар, гъа са вахтунда четин кваллах я. Куьне вири умуьур акъалтавай несилар тербияламишуниз бахшнава. Квез чахъ авай виридалайни багъа хазина - чи балаяр ихтибарнава. Къе чна - ученикри, амадагри, диде-бубайри Квез риклин сидкъидай баркалла луьгуьзава. Къуй Квехъ мягъем сагъвал ва цийи агалкъунар хъурай, гъуьрметлу Роза Низамудиновна!" - къхъенва муаллимдин тиварцел ракъурнавай тебрикдин чарче. И гафарик чунни шерик я.

Къегьалдин т'варунихъ яна

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Кар алай месэладал къедалди рикел хиз кланзава. Афганистанда чпин аскервилер буржи къагьриманвилелди килиз акъудай Нариман Садыкьидин ва Фейзуллагь Бабаеван теклифдалди чна къуд йис идалай вилик газетдиз моджахедрихъ галаз хъайи женгера къалураи къегаьлвилерай Яру Гъед ордендин сагьиб, жегьилзамаз телеф хъайи Абдул Саидовакай макъала гъазурнай. Адан эхиримжи абзац ик'и куьтагь хъанвай: "Эминхуьруьн школа патал цийи дарамат эцигна куьтагьдайвал я. Ишлемишиз вахкунихъ галаз сад хъиз, ам Яру Гъед ордендин сагьиб, вилегь хва Абдул Саидован т'варунихъ ядай мярекатни тешкил-найта, вири шадардай кар жедай".

И месэладал клук' гьидай мумкинвилер авани, авачни чирун патал чун Эминхуьруьз, Сулейман-Стальский райондин администрациядиз, военкоматдиз, "афганвийрин" советдиз фенай ва виринра чи теклиф хушвилелди къабулнай. Талукь чарар-царарни гъазурнай. Пулдин бегьем такъатар ахъай тийиз, школадин дарамат куьтягьун яргал фенатлани, 2018-йисан сентябрдиз Эминхуьруьн аялрин вил фадлай алай вакиа кьиле фена, шад гьалара цийи дарамат ишлемишиз вахкана. Ингье гила, Афганистандай советрин къушунар ахкъудна 30 йис тамам жезвай юкъуз, Эминхуьре, югь марф къвазвайди тир-тлани, гзаф къадар мугьманар кват' хъана, баркаллу хчин, вилегь аскердин кар, т'вар эбеди ийидай, адан вилегьвилер акъалтзавай несилдиз чешне яз къалурдай мярекат кьиле фена. Эминхуьруьн юкъван школа Абдул Саидован т'варунихъ яна ва цлал мемориалдин къул алк'урна. Иштиракчийри адан сурал цуькверни эцигна.

И важиблу ва Афганистандин цу хъиз кузвай чилел вири четивилериз дурум гайи вилегь, вафалу ветеранар рази яз амуькдаи мярекатда "Сулейман-Стальский район" МР-дин кьил Нариман Абдулмуталибов, адан сад лагъай заместитель Лацис Оружева, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Гьамидуллагь Мегьамедова, райондин ва хуьрерин администрацийрин къуллугьчийри, образованидин управленидин начальник Къачабег Аминова, Сулейман-Стальский райондин "афганвийрин" советдин председател Исламан Ризаева, Абдулан стха Замрудин Саидова, Афганистандин дяведин ветеранри, школьникри, хуьруьнвийри ва масабуру иштиракна.

- Юлдашар, - рахана Н.Абдулмуталибов, - кьенин югь чун ва жегьил несил патал лишанлуди, руьгь тухардайди я. Къуд йис идалай вилик зи патав "афганвийр" атайла, абуру Эминхуьруьн юкъван школадиз къегаьл хва Абдул Саидован т'вар гунин месэла кудайла, зун шад хъанай. Гьик' лагъайта, ахтин къегаьлрин уьмуьр, къагьриман крар чаз акъалтзавай несил еке ватанпересар яз тербияламушунин карда хъсан чешне я. Чи райондай Афганистандиз 105 къегаьл тухванай. Абдулни кваз вад къагьриман телеф хъана. Абуру гьамиша чи риклера амуькда. Ихътин гуьзел ва вири къулайвилер тешкилнавай, халис игит Абдул Саидован т'варунихъ янавай школадин аялар клелунрани, общественный крарани, дуьзгьун тербия къачунин рекъайни вилик жергейра жедайдахъ инанмишвал ийиз кланзава заз.

Школадин гуьрчег дараматдин цлал алк'урнавай Абдул Саидован мемориал-

дин къул ачухуниз талукь яру лент атлай-далай гуьгьуьниз Афганистандин игитдин уьмуьрдикай И.Ризаева суьгьбетна.

- Абдул Саидоваз 1980-йисан майдиз Советрин Армиядин жергейриз эверна. Ашхабаддин танкарин частариз акъатай жегьил, аскервилер курсар акъалт'арайла, Афганистандиз тухвана. Ана женгер къиз-гьинбур тир. Моджахедар гьич гуьзлемиш тавур чкайра расалмиш жезвай ва абуру чпив гвай вири жуьредин яракърай чибуруз гуьлле гузвай. 1981-йисан 5-февраль. Гьаж-Саид т'вар алай хуьр. Ам "душмандикай" азадна кланзавай. Советрин аскерар пуд БТР-ни гваз хуьр галай терефдихъ фена. Гуькумдиз акси экъечинавайбуру гужуналди кунвай хуьррай регъятдиз акъудда лагъай чи аскерар клева гьатна. Душмандин гранатометрай ва автоматрай цлай къурзавай. Идалайни гьейри, абуру гзафни авайди

чун тади гьалда къарагьарна, самолетра акъадарна, тухвана. Экуьнахъ чун Афганистандин чилел авудна ва гьиле-гьил аваз командованидин тапшуругь кьилиз акъудиз рекъе туна. Идалай гуьгьуьниз зун танкарин 395-полкунин 3-батальондиз ва Абдулни пулеметчикрин взводдиз акъатна. Чун Пули-Хумри шегьерда авай, Абдулан часть Даши хуьруьн патав гвай. Чун саки гьар юкъуз гьалтзавай. Ада аскеррихъ галаз хуьруьвай пуд километрдин яргъа авай дагьдин куьклуш хуьзвай. Взводдин командирдин заместитель тир ам ара-ара дагьдай агъуз эвичдай, аскерриз фу, хуьрек тухудай. Къе сеферда чна санал женгерани иштиракнай. 23-августдиз моджахедрикай са хуьр азаддайла, зал залан хер хъана. Пули-Хумрида операция авурдалай гуьгьуьниз зун Ташкентдин госпиталдиз рекъе тунай. Гьанлай къулхъ заз Абдулни

малум хъана. Ятлани советрин аскерри къулхъди члугунач. Саидова къуд душман тергна, хирер хъанвай чи са аскер хатасуз чкадиз ахкъудна, масабур бронетранспортерда аваз санчестуниз рекъе хтуна. Вилики еримшиззавай са БТР-дихъ снаряд галуькна ва ам прунз канвай никле акъваз хъана. Абдула гьасятда ам, трос акална, члугун хъувун кьетна. Маса аскердиз тапшуругь ганайтлани жезвай, амма ада гуьллейрин харчик трос акъудна, ам БТР-дихъ галк'урна. И арада чи аскеррихъ галаз санал женг члугвазвай са афганви коммунистдал хер хъана, амни къутармишиз Абдул фена, далудал къуна хкана, БТР-диз хъивегьна. Гьа и арада ам душмандин снайперди яна. БТР-дин водитель Виталий Бельгушеваз командир гьи гьалда аватла акуна, гьасятда адан кумекдиз гьерекатна. Гьа и легъзеда Абдулахъ мад са гуьлле галуьк хъувуна. Гьайиф, никле аклай БТР-ни ахкъудна, амма отделенидин командир къутармишиз ахкакънач. Ада чан гана. Виталий Абдулан мейит гваз Дагьустандизни, дуьстунин хайи хуьруьзни хтанай. 1981-йисан 17-августдиз СССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Указдалди Саидов Абдул Гуьлмегьамедович женгера къалураи игитвилей, дирибашвилей, уьтквемвилей Яру Гъед ордендиз лайихлу хъана.

Советрин Армиядин сержант, пулеметчикрин отделенидин командир Абдул Саидов вичел туьш хъуникай "афганви" Н.Садыкьиди рикел хкана: "1980-йисан 7-май-диз зунни Абдул Ашхабаддиз тухузвай поездда сад-садал гьалтнай. Чун са райондай тирди чир хъайила, чи шадвилехъ къадар амуькначир. Ада Налъикдин кооперативный эцигурин техникумда клелзавайди тир къван. Ашхабадда чна танкарин частара, палаткайрик яшамиз жез, жегьил аскердин курсарни акъалт'арна. Термездин танкодромдал чаз танкар гьализ, пулеметрай лишанар къаз чирна. 23-июндин йифиз

ахкунач. Ахпа чир хъана, 1981-йисуз Гьаж-Саид т'вар алай хуьр душмандикай азаддайла, ада вилегьвал ва дирибашвал къалурна, вичин юлдашар къиникъикай къутармишна, амма вич телеф хъана. Абдул хътин къегаьлриз гьамиша чи риклера чка жеда".

Саидов Зумрудина чпин стхадиз ихътин гуьрмет авунай, юкъван школадиз адан т'вар гунай райондин килевайбуруз, школадин коллективдиз ва хуьруьнвийриз хизандин ва вири багьрийрин патай сагьрай лагьана.

Аскердин диде Гуьлагъа Саидовади, члулав хабар агакъайла, "Хизиз" т'вар алаз члал хъенай. Анай анжах пуд куплет гьин:

*Афганистан гум я лугьуз,
Къекъедай рехъ къум я лугьуз,
Командирдин сир я лугьуз,
Ик'и хъидай хва кьена зи.
Расай тавада къекъуьн тавур,
Клани рушав рахун тавур,
Сусан шуьрбет са хуп' тавур,
Бахтсуз хъана, хва кьена зи.
Уьмуьр хъана са къад йисар,
Гьалтна хцел пехъи авчар,
Мет-кьил гатаз вири халкъар,
Армидавай хва кьена зи.*

Гуьлагъа дидедиз вичин къегаьл хчин т'вар хуьруьн школадиз гудай къарар акъуднавайдакай хабар авай ва и кар гьиле къур рухвайриз ада риклин сидкъидай сагьрайни лагьанай. Гьайиф хъи, дердери аклажарай дидедиз школадин гуьрчег дарамат ишлемишиз вахкай ва школадин цлал вичин хчин суьрет алай къул алк'урай йикъар аквадай, рикляй шадвалдай бахтни акунач. Ам къе йис вилик рагьметдиз фена. Женнетдин нур аваз хуьрай ви сура, баркаллу диде.

Вучда къван, уьмуьр я, рагьмет хуьрай вири игитриз ва чаз, чи веледриз мад дявейрин цаяр, къурбандар такурай.

Къурушвиар - "афганвийр"

Гьаж КЪАЗИЕВ

Алай йисуз Афганистандай Советрин Союздин аскерар ахкъудна 30 йис тамам хъанва. А файдасуз дяведа гзаф жегьилар телеф хъана. Абурун арада къурушвиар тир къе къегаьл хвани ава: Мейланов Къурбан ва Эскендаров Якуб.

1980-йисан 5-майдиз кьиле феи женгина Мейланов Къурбан Мирединович телеф хъана. "Жуьртлувилай" медалдиз лайихлу хъайи Къ.Мейланован т'варунихъ хуьруьн 1-нумрадин юкъван школадин пионеррин дружина янава.

1982-йисан 3-ноябрдиз Салангадин гирведа хъайи мусибатдик Эскендаров Якуб Сейфуллагьовични акатна. Ам "Женгинин лайихлувилерай" медалдиз, Яру Гъед ордендиз лайихлу хъана. Къурушрин хуьруьн 2-нумрадин юкъван школа Я.Эскендарован т'варунихъ янава. Абурун экуь къаматар хуьруьнвийрин риклера гьамишалугь амуькунин лишан яз ва акъалтзавай несилдиз чешне яз къалурун патал, хуьруьн администрациядин гьаятда гуьмбет эцигнава. А гуьмбетдин юкъвал алай лацу мармардин къванцел къурушви шайр, рагьметлу Лезги Арифан (Агьмедован) къизилдин гьарфаралди хъенвай ихътин гафар атланва:

*Афганистандин къати женгера
Телеф хъанач куьн, ама риклера!
Ватандин буйругь кьилиз акъудай,
Хайи хуьруьн т'вар виниз акъудай
Якуьни Къурбан - лекьер рухваря,
Чи халкъдин экуь гьетер - рухваря!*

Къ.Мейланованни Я.Эскендарован къегаьлвилер къурушвийрин риклерай садрани акъатдач. Гьар йисуз майдин вацра, кьиле муаллимар, хуьруьн жемьят аваз, а къегаьлар рикел хун патал стадиондал футболдай акъажунар кьиле тухузва, мектебра лап хъсандиз клелзавай аялриз стипендияр гузва, вилегь аскерин уьмуьрдин ва женгерин рекьериз бахшнавай ачух тарсар ва маса мярекатар тешкилзава.

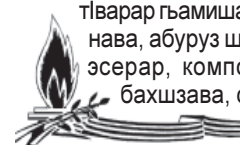
Дяведиз офицерни жергедин аскер чидач, адан абуру вири сад я: кичевал гьисс тауна, гуьллейрин хуруз физвай жуьртлу аскерар. Винидихъ лагъайвал, Афганистандин женгера Къурушдилей 25 касди иштиракна. А цаярай акъатай къегаьл рухвайрикай сада - генерал Рамазан Жафарова алай вахтунда РД-дин Гьукуматдин къурулушда кваллахзава. Гьа йисара "Гвардеец" газетдин жавабдар секретарь хъайи военный журналист Гьажиметов Натифа алай вахтунда Дондал алай Ростова Кеферпатан Кавказдин военный прокуратурада полковникдин чинда аваз вичин везифагь кьиле тухузва.

Ингье Афганистанда чпин интернациональный буржи тамамарай къегаьл къурушвиар:

Жафаров Рамазан (генерал), Гьажиметов Натиф (полковник), Абдуллаев Камал, Агьарзаев Гьажимурад, Агьаев Магьмуд, Аливердиев Малик, Алисултанов Расул, Арабов Эснедин, Асланов Низами, Велиев Икрам, Велиметов Загьир, Вердиханов Юлчи, Гьамзаев Намик, Гьафизов Гьайдар, Гуьсейнов Рауф, Жемиев Шангьар, Къулиев Рамазан, Мегьарамов Къагьир, Мамедов Ариф, Мейланов Къурбан, Пиримов Нажмудин, Сафаров Мали, Эльдеров Нуьгь, Эскендаров Якуб, Эмиров Али.

И къегаьлар госуьдарстводин наградайриз лайихлу хъана. Алай вахтунда (рагьметлу Къ.Мейлановни Я.Эскендаров квачиз) вирида чпин квал-югь, хизанар аваз жуьреба-жуьре къуллугьрал кваллахзава. Къурушви "афганвийрин"

т'варар гьамишалугь тарихда гьатнава, абуруз шайрри чпин гуьзел эсерар, композиторри манияр бахшзава, скульпторри гуьмбетар хкажзава...

Диде-бубаяр ва веледар

Надият ВЕЛИЕВА

Диде-бубайринни веледрин алакьайрикай писателри ктабар кхьенва, телевизордай ва радио-дай передача чар гузва, кинояр эцигзава. Ара-ара газетризи и важиблу темадай кутугай материалар гуни жегьил-жаванар тербияламишунин кардиз куьмекда.

бубади вичин хайи пуд хцизни абурун сусариз чпин кваллиз эверда ва лугьуда: "Чан рухваря, зини диде-дин яшар хьанва. Чахь сагьламвални амач. Чаз гила рухварикай садахь галаз яшаммиш жез кланзава. Куьне куь арада, чун гьи хцихь галаз яшаммиш жедатла, веревирд авуна, са жаваб хце".

Рухваряни сусар хажалатдик акатна. Абуру, гьарда са багьна

Ктабдин презентация кьиле фидайла, аниз рухваря, сусар - вири атана. Бубадивай а ктаб арадал атуникай суьгьбет авун тлалабайла, хвавиле кьабулнавай гадади сифте вичиз гаф лугьудай ихтияр кьачуна. Ада икI лагьана: "Зун, етим аял яз, и касди - зи бубади. вичин кваллиз хкана. Зи кьилелай кап алтадайла, зи кваллахар вилик фена. Ада заз образование гана, закай

...Тамуз ван жедайвал

И МУКЪВАРА зун телевизордай "Кланвални ханвал" кинодиз килигна. Ам яшлу хьанвай диде-бубадинни веледрин алакьайрикай тир. Са хизанда диде-бубани кьуд хва ава. Абурукай виридалайни гьечли хва, етим аял яз, бубади, вичин кваллиз хкана, хвавиле кьабулнавай. Буба - банкунин кьуллугьчи, дидени квалли кайвани я. Абуру чпин веледар кланвални чимивал гуз члехи ийизва. Келдай йисара диде-бубади абуроз вири жуьредин куьмекар гузва, рухварий гьич са четинвални гьиссзавач. Йисар кьез физва. Рухварикай садбуру кьецепатан уьлквейра, муькуьбуру чеб авай шегьерра клелна, гьар сад са пеше-дин иесияр, виридахь хизанарни хьанва. Дидени буба кьилди яшаммиш жезва. Абуру, веледрилай вил аладариз, пакадин йикьан панагьар я лугьуз, шадвалзава, еке умудар кутазва.

Буба пенсиядиз фидай вахт хьайила, банкунин кьуллугьчийри ам еке гьурметдивди рекье тваз-ва. Кваллахдик кумачир бубадиз квалле вахт акьудун лап четин жезва. Ятлани абуроз чпин уьмуьр яваш-яваш кечирмишзава. Хвавиле кьабулнавай гададин кваллах бизнес-дихь галаз алакьалу я. Ам гзаф вахтара кьецепатан уьлквейра жезва. Са сеферда и гадади диде-бубадиз вичин кваллиз звер гана. Суса гьар са шей алай вижевай суфра дуьзмишна, абур еке гьурметдивди кьабулна, дидедизни бубадиз чпихь галаз санал яшаммиш хьун теклифна. Амма яшлугьур и кардал рази хьанач. Хцизни сусаз гьурметдивди кьабулнавай чухсагьул лагьана хьфидайла, гадади абуроз са гьурчег машинни багьишна. Гьа и машинда аваз абур чпин кваллиз хьфена, гьа икI са шумуд йисуз мадни кьилди яшаммиш жез хьана.

Амма йисар алатурдавай диде-бубадин сагьламвални кьвердавай зайиф жезва. Йикьарикай са юкьуз

акьудиз, дидени-буба кьведни санал са хцин квалле яшаммиш хьун мумкин кар туширдакай лагьана. Диде - са хцихь галаз, буба маса хцихь галаз яшаммиш хьун теклифна. Диде-бубадиз и кар гьикьван залан тиртлани, са гьар гьал рази хьана. Вири уьмуьрда арада гьурметхатур, кланвал аваз яшаммиш хьайи дидени буба рухварияни сусари чеб чпивай кьакьудна. Идалайни гьейри, рухварияни квалле я дидедиз, я бубадиз секин, шад уьмуьр авачир. Абур садани саймишзавачир, артухан, герек авачир инсанар хьиз кьазвай. Яшлугьурин сагьламвилли, тлуьнин, алукулунин кьайгьуда эсиллагь са касни авачир. Сусарини чпин итимриз авачир гафар лугьуз, фитнеяр, шикаятар ийиз хьана. Итимдини папа "Вуна фу тлуьнани, дарманар хьванани?" - лугьуз, сада-садаз зенгер ийизвай.

ГьикI ятлани са юкьуз хтулдивай бубадин айнаяр хана. Буба хцин патав фена ва айнаяр ремонт авун тлалабна. Ада вичиз пул авач, пул хьайила, ремонт хьийида лагьана, векьидакказ. И векьи гафарин ван хьайи хтулди квалляй, ихтияр авачиз, пул кьачуна, айнаяр ремонт хьувуна, бубадив вахкана. Текдаказ квалле ацукьнавай бубади мукьвал-мукьвал уьмуьрда вичел ацалтай четинвилерикай, рухвариял члугур зегьметрикай, абурок вичи кутур умудрикай, кьилиз акьат тавур мурадрикай фикирар ийиз хьана. Дидени-буба веледрикай акьван бейкеф хьанвай хьи, гьатта бубади рухварияни квалле чпи тухузвай уьмуьрдикай ктаб кхьена. Ам чапдай акьатайла, адаз, гонорар яз, са миллион манат пул атана. И кардикай хабар хьайи хайи рухварияни сусари, акьван пул абуров туна виже кьведач лугьуз, ам диде-бубадивай вахчудай рекьер жагьуриз алахьна. Са хци чеб шехьда, багьишламишун тлалабда, муькуь хци чеб бубадин квалчерик ярх жеда лугьуз хьана.

пешедин иеси авуна. Зун эвленмишна, квал - югь кутуна. И кра-рай за жуван дидедизни бубадиз риклин сидкьидай чухсагьул лугьуз-ва, абуроз, юкь агьузна, икрамзава...". Залда авайбуру, квалчел кьарагьна, гурлу капар яна. Ахпа бубади вичин ктабдикай куьрелди ихтилатна. Мярекат куьтыгь хьана, хьфидайла, бубадин вилик хайи пуд хвани пуд свас экьечина ва адавай багьишламишун тлалабна.

Са легьеда буба абуроз килигиз акьвазна. Ахпа ада ихьтин жаваб гана: "Вири уьмуьрда, зегьмет кьачуна, веледар члехи авур, абур уьмуьрдин шегьредал акьудай дидени-буба, са себедни авачиз, бейкефарай, гьуйнтI гуз хьайи веледриз багьишламишун авайди туш..." ИкI лагьана, буба абуралай элячлина фена. Гуьгьуйнлай диде атайла, абуроз гадавайни багьишламишун тлалабна. Адани рухварияни икI лагьана: "Куь диде яз, белки, за кьез багьишламишунни мумкин я. Амма куь бубадин уьмуьрдин юлдаш яз, завай кьез багьишламишиз жедач". Ихьтин жаваб гана, ам вичин итимдин гуьгьуйниз хьфена. Абурун кьаншардизни хтулар тир рушни гада атана ва чпин члехи дидени-буба кьухахламишна.

Ихьтин мисал гьунин себед ам я хьи, тараз якIв язава, тамуз ван кьведайвал. Гьайиф хьи, кинода кьалурнавай хьтин дуьшуьшарни уьмуьрда кьилел кьезева. Яшлу диде-бубадихь гелкьун веледрин буржи я. Амма уьмуьрда масаклани жезва. Гзаф вахтара веледри яшлу хьанвай диде-бубадиз яб хьиязавач, гьатта абур куьзуьбурун квалериз акьудзавай дуьшуьшарни гьалтзава. Бязибуру рагьметдиз феийи диде-бубайриз мрамардин еке памятникар эцигда, еке садакьяр гуда... Гьурметлу жегьилар, куьне гьурметар, хатурар жезмай кьван диде-бубадал чан аламаз ая! Квелей Аллагьни, диде-бубани рази жеда.

Гьакьикьатдиз - дуьз кьимет

Лга ЭНВЕР

*Куьн хьаначиртIа, чун жедачир,
Кьез гьакьикьат мус жеда чир!
Гьикьван тарих ийида чал?
Зирзибилар гадариз чал!*

Сир туш, тарихдин гьакьикьатдиз дуьз кьимет гуни карда акьалтзавай несилди иллаки кьетлен роль кьугьвазва. Ватан маса гайи ахлакьсузрин виждансузвал себед яз, СССР чукулункиди арадал атай базардин шартларини акьалтзавай несилдин нефтледа пис терефрихь ян гуз тазва. Садазни, чилел зегьмет члугуна, суьрсет гьасил хьийиз кланзамач. Квалле фу чразмач, мал хуьзмач. Багьлар, яйлахар, никер баябанлухриз элкьенва. Рекьерив алверзавайбуруни маса гузвайди гьа са затлар я. Ида адавай кьачуз санал, адани идавай кьачуз, масанал хгузва. Вири затларни гзаф вахтара еридин жигьетдай лап агьа дережадин усалбур жезва. Гьавилай мукьвал-мукьвал алатай вахтар, Советрин девир рикел хкьезва. А йисара халкь пакадин йикьахь умудлувал аваз яшаммиш жезвай. Тек са Ватандин Члехи дяве рикел хжун бес я. Жегьил, эгьли-вири Ватан патал квалчел кьарагьна. Гила лагьайтIа, СССР-ни чхкIана, социализмни коммунизм махариз хьфена, бязи мурадари зай хьана...

Амма уьмуьр давам, цийи несил члехи жезва. Абурун гележег экуьди хьун патал диде-бубайри зегьметар члугвазва. И вири краара руьгь хуьдай бажарагьлу инсанрин зегьмет иллаки кьетленди ва важиблуди хьун герек я. Уьмуьр давам хьунихь галаз тарихдин ктаб яцу, руьгьдин куьлушарни кьакьан жезва.

Гьурметлу жегьилар, куьн, бубайрин весийриз вафалубур яз, гьакьикьатдиз дуьз кьимет гудайбур яз члехи хьунал чи вил ала! Чи умудар кьеква! Чи Ватандин гележег куьне адан тарихдиз гузвай кьиметдилай аслу жедайди рикел хуьх! Лацудаз-лацуди, чулавадаз чулавади лугьунихь важиблу метлеб авайди чир хуьх! Бубайрин адетар хуьх! Абурун тварариз, крариз, насыгьатриз вафалу хуьх!

Тарифдиз лайхлугьур

Севил МЕГЪАМЕДРАГЪИМОВА (ИСМАИЛОВА),
Ярагь-Кьазмайрин юкьван школадин лезги члаланни
литературадин муаллим

Гьар са халкьдихь вичин кьагьриман рухваря ава, гьар са хуьруьхь - вичин кьагьаларни. Ватан, адан гележег патал хьсанвал, кьагьалвал авур касдиз чухсагьул лугьун вири инсанриз хас я.

Заз кье Ярагь-Кьазмайрин кьагьал рухваря тир Абдулгамидов Аликазни Низамидиз сагьрай лугьуз кланзава. Вич хуьре авачтлани, ана школа хьун патал еке чалишмишвал авур касдиз гьикI сагьрай лугьудач?! Чи хуьруьн школа лап усал гьалда авай. Ана чимивал хьун патал Низами Абдулгамидова вичин пулунихь мектебда турбаяр туна.

Алик Абдулгамидова РФ-дин Президент В.Путиназ гайи суалдини ван авуна. Кье чахь вири кьулай шартлар авай мектеб хьанва.

Чпел хуьруьн гьи агьали гьалтайтлани, и стхайри алакьдай вири куьмекар гуда. Меркезда яшаммиш жезватлани, кье члалаз артух фикир тагузвай вахтунда, Н.Абдулгамидован аялар михьи лезги члалал рахазва. Имни, гьелбетда, адан еке ватанпересвилли лишан я. Хайи члал хуьзвай, хуьруьнвийрин дердиникай хабар кьазвай Абдулгамид муаллимди тербия ганвай и кьагьалриз заз чи хизандин ва вири муаллимрин патай мукьвара кьейднавай Ватан хуьдайбурун югь мубарак ийиз ва сагьрай лугьуз кланзава.

Гьарда вичихь ялзава

Шагьабудин ШАБАТОВ

Эхиримжи вахтара Москвадин, Киевдин, Константинопольдин хашпара дин вяз ийизвайбурун арада хьанвай чуьруькар акьалтзавач. Гьарма сада вич гьахьариз алахьзава.

Абурухь яб акалдай кьван са ихьтин кар хтана зи рикел. 2009-йис тир. Центральний телевиденидай Астрахандай тир Ватандин Члехи дяведин ветеран Георгий Степановакай передача гузвай. Лугьузвай хьи, ам 1,5х2 метр алай ракуьн контейнерда яшаммиш жез пуд йис я. Са ни ятлани адан квалли иесивалнавай. Кесиб ветеранди, вучиз вич рейхстаг кьачудай вахтунда са немсди гьуллейдай яначир лугьуз, гьайифар члугвазвай. Гьа вахтунда кьенайтIа, кье и азабар члугун кьисмет жедачир лугьузвай.

Гьа и передачадилай гуьгьуйниз гиле-гьил аваз патриарх Кирилл а члавуз РФ-дин Президент Д.Медведевахь галаз гуьруьшмиш хьанай ва ада Воскресенскда авай килиса сифте авай гьалдиз хжун патал члехи пулар ахьаюн тлалабнай. Зун ихьтин фикирдал атана: сифте нубатда Георгий Степанов ва ам хьтин гзаф масабурон, етимрин, масадан куьмекдихь муьгьтеж хьанвай аяларин кьайгьу члугун, ахпа килисайрин, маса ибадатханайрин дердийриз килигун лазим я. Эгер абур Аллагьдихь рикI куз-вай ксар ятIа, масакIа хьун лазим туш.

Пешекарди пешекардикай Бахтлу кас

Наби НАБИЕВ,
Россиядин лайнхлу муаллим

Заз къелемдин юлдашдин, са вахтара захъ галаз ДГУ-да келай, Мегьарамдхурун районда твар-ван авай, муаллимвилдин четин пеше хянавай касдин къамат ачухариз кланзава. Ам Советский хуьряй тир ПАШАЕВ Агьаларбег (виридаз ам Гьажу-Сулейман яз чида) Энверович я.

Агьаларбег 1949-йисан 3-мартдиз Ахцегь райондин Ялцугьрин хуьре дидедиз хьана. Адан буба савадлу, дуньядин укьлу-цуру акунвай, къуллугьарни (бригадирвал, колхоздин председателвал) авур кас тир.

Хуьрун шад-пашман межлисра, общественный умуьрда активвилелди иштираккай Энвер буба 92 йис хьана рагьметдиз фена. Дяведин ва зегьметдин ветерандиз такур затни амачир жеди.

Ада вичин хизни Ватандиз вафалу, зегьметдал рикл хун, халкъдиз гьурмет авун инсандин къилин везифа тирди гьеле аялмаз чирна. Диде Мергем амачиз гзаф йисар я, анжах адан ачух, зкуь къамат хчин рикле гьамишалугь амукьда.

ДГУ-дин филологиядин факультет саки вадар аваз акьалтларай жегьил лейтенант (вузда военный кафедран авай) Советрин Армиядин жергейриз фена, взводдин командир хьана. Армиядай хтай 1975-йисалай ам Советский хуьрун школада дидед чалан муаллимвиле тайнарна.

Вичин педагогивилдин кваллах Агьаларбег муаллимди 1968-йисалай Киркарин юкьван школада старший пионервожатыйдин везифаяр тамамарунилай башламышна. 50 йис школада - им еке умуьр я!

Хайи чалан ширин сесер гьар са касдин япариз булахдин яд хьиз гьахьзава. Анжах адан гуьзелвал акьалтзавай несилдиз чирна ва чал ахтармишна кланда. Муаллимдин къилин везифа дидед чалан делетар аялрив агакьарун ва абур халкъдин даяхар жедайвал тербияламышун я. И карни Агьаларбег Энверовича дериндай аннамиззава. Гьавилей вичин тарсар итижлудакказ тухуз алахьнава, аялрих галаз кваллахда активлу къайдаяр ишлемиззава. Гьелбетда, адетдин тарс са куьналдини эвезиз жедач, амма тарсарин жуьреяр дегишарайла, гьам аялриз, гьам муаллимриз регьятни я, итижлуни.

Пашаева тарсар-конкурсар, къугьунар, лекцияр, семинарар тухузва.

- Зун тежрибалу, кивенкьвечи, твар-ван авай муаллимдин яратмишунрих, тежрибадих галаз таниш жезва. Месела, захъ галаз университетда келай, алай вахтунда ДГПУ-дин профессор тир Шайдабег Мирзоеван тежрибадикай менфят къачуза. Ахьтин тежрибадалди яракьламыш тахьайтла, методикадин жигьетдай авай цийивилер жуваз чир тавуртла, школада кваллахиз четин

жеда. Аялар вири крарикай хабар аваз, акьуллубур яз чехи жезва. Абур "махаралди" тухариз жедач, - гьисабзава Агьаларбег Энверовича. Адахъ галаз рази тежедай са деллини авач.

- Кьенин муаллим энциклопедия, акьулдин, камалдин хазила я, анжах гьамиша вичи вичел зегьмет члугун тавуртла, адаз аялрих галаз рахадай къайда, тегьер жагьидач, - давамарзава ада вичин фикир.

За Агьаларбег муаллимдиз къелемдин юлдаш лугьуних вичин себеб ава. Райондин "Самурдин сес" ва республикадин "Лезги газет" газетрих галаз ада сих алакьа хуьзва (алатай йисуз Дагьустан Республикадин печатдинни информациядин министерстводи адаз, "Лезги газетдих" галаз яргал йисара алакьа хуьнай, Гьурмет-

кьенин йикьалди давамарзава. Ада ихьтин кралал аяларни гьевеслу ийизва.

- Жуван чирвилер ва тарс гайи муаллимар за рикелай алудзавач, абурухъ галаз алакьаяр хуьзва. Ахьтинбурукай сад филологиядин илимрин доктор Гьажу Гьусейнович Гашаров я, - рикел хкизва Агьаларбег. - Школада келай ва я студентвилдин йисара арадал атай дуствал виридалайни мягькемди, дурумлуди я, - хиве къазва ада.

Кланвални гьурмет са юкьуз къазанмишиз жедач. Гьар юкьуз, гьар легьзеда, сифтени-сифте жуваз жуван гереквал, гьахьлувал субутна кланда. И карда дуьз рехъ къалурзавайбурни буба Энверан гафар я: "Чан хва, эгер ваз масабур гьурметна кланзаватла, члуру крар ийимир, масадал пехилвалмир, члуру ният аваз агатмир. Хьсанвал авуна, гьуьлүз вегь. Им вуна авур хьсанвилдин звезда са затни жув патал гуьзетмир лагьай чал я. Инсанри чпи къимет гуда". А.Пашаевай жематдин, зегьметдин юлдашдин арада гьурмет къазанмишиз алакьнава, вичин михь рикелди, пак фикирралди, гьахьлувилелди, шариатдин гьахьлу рехъ хьагьуналди...

Чпин муаллим школа акьалтларай ученикни белки, гьавилей рикелай ракурзавач жеди: телефондай зенгер ийизва, телеграммаяр язава, школадиз ва я кваллиз мугьман жезва. Ихьтин легьзейра ада вич виридалайни бахтлу кас яз гьисабзава.

■ Агьаларбег Энверович, жеци къве гаф ученикрикай, абурун алакьунрикай лагьайтла? - тлалабна за.

- Чехи ашкъидалди, - чиниз нур аватна, зиринвал акатна адак. - Райондин олимпиадайрин гьалибчияр заз саки гьар йисуз ава. Эхиримжи йисара захъ республикадин призера ни хьанва. Абурукай яз Мегьамедгьусейнова Наидадин, Асваров Магьсудан, Рамазанова Салавидадин, Керимова Фаинадин, Казимова Эмилиядин тварар къаз жеда. Бес жува тарс гайи ученикар тир Абдуллаев Ширванкай полковник, Саратовдин дявединни автомобилрин училищедин кафедрадин регьбер, Магьамедова Мадинадикай лезги чалан муаллим, Пенжалиев Акимакай дзюдодай СССР-дин спортдин мастер, тренер хун дамахдай кар тушни? Захъ галаз санал, къуьн-къуьне туна зи виликан 4-5 ученикди чи школада кваллахун шадвалдай кар тушни? Зегьметди ихьтин бегьер гайивилей за жув бахтлу кас яз гьисабзава.

■ Куь коллективдикай, юлдашрикай вуч лугьуз жеда?
- Чахъ зегьметдал рикл алай, алакьунар авай дуствилдин коллектив ава. Ам арадал гьуник (зун гьалат жезвач) школадин виликан директор Абуьбакар Нуралиеван лайихлу пай ква. Адан алакьунри, жумартвиле, инсанвиле, ватанпересвиле... чи коллектив арадал гьана. Гьар са муаллимдин зегьметда, яратмишунра хьайи са гьевечи агалкъунни адаз акунна, къимет гана, тарифдин гаф лагьана, муаллимрик лувар кутуна, руьгь хкажна. Чими гафунрих еке къуват ава.

Школадин алай вахтунин директор Агьахан Маметовани адан хьсан адетар давамарзава. Школа района хьсанбурукай сад я.

Агьаларбег муаллимдин зегьметдиз гьам школада, гьам района фикир гана, акунна. Адаз гьурметдин са шумул грамота ганва.

2008-йисуз Агьаларбег Энверович педагогивилдин агалкъунрай "Россиядин лап хьсан муаллим" тварциз ва Президентдин грантдиз лайихлу хьана.

Акьалтзавай несилдиз гьакьисагьвилелди чирвилер ва тербия гунай, профсоюздин тешкилатдин кваллахда активвилелди иштиракунай Дагьустан Республикадин образованидин работникрин профсоюзди Агьаларбег Энверовичаз Гьурметдин грамота гана.

Вахъ чандин сагьвал ва мадни агалкъунар хуьрай, гьурметлу Агьаларбег муаллим!

Лиана гьалиб хьана

ЧИ МУХБИР

21-февралдиз Дагьустандин образование вилик тухунин институтдин бинедаллаз хайи чаларал кхьенвай авторрин яратмишунар виридалайни хьсандаказ келуна республикадин конкурс киле фена. Ина хайи чаларал рикл алай, дидед чалан ва литературадин тарсарай виниз тир агалкъунар авай ва художественный тегьерда келиз чидай 11-классрин ученикри иштиракна.

Конкурсдин нетижаяр къуьнин мярекатда РД-дин образованидин ва илимдин, милли политикадин ва диндин крарин рекьяй министерствойрин, Дагьустандин илимдинни ахтармишунрин А.Тахо-Годидин тварунихъ галай институтдин, РД-дин писателрин Союздин, милли СМИ-рин ва эстетикадин жигьетдай тербияламышунин "Хважамжам" центрадин векилри иштиракна.

Конкурсдин иштиракчийри Дагьустандин 12 чалал (авар, дарги, къумукь, лезги, табасаран, лак, чечен, ногьай, азербайжан, агьул, рутул, цахур) кхьенвай ширар, писателрин яратмишунрай чукар еке гьевесдивди, фикир желбдайвал келна.

Аялрин гьунарриз 10 баллдин дережада къимет гузвай - тамарунин бажарагь ва техника, хьанвай эсердин къетленвал, къаматар ачухарунин деринвал ва текстинин манадин къурулуш, тамашачийриз таъсир авунин алакьунар фикирда къуналди.

Конкурсда гьалиб хьайи ва чкаяр къур аялриз РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин патай дипломар гана.

Конкурсдин "Лезги чал" номинацияда Мегьарамдхурун райондин Тагьирхуьрун-Кьазмайрин школадин ученица **Лиана РИЗАЕВА** гьалиб хьана. Ада, дериндай руьгьламиш яз, риклин сидкъидалди келай ширди жюридиз екез таъсирна. Лианади конкурсдин республикадин дережада 1-чка къуна, ам РД-дин образованидин ва илимдин министерстводин патай дипломдиз лайихлу хьана.

1-чка къуна

А.ЭМИРСУЛТАНОВ

И йикьара Усугьчайдин СОШ-да, урус литературадай республикадин дережада сад лагьай чка къур 10-классдин ученица **Сабрина САРУХАНОВА** тебрикна.

Мярекатдиз Докьузпара райондин кьил Абдурагьим Алискеров, адан заместитель Салигь Гьажимуратов ва образованидин управленидин начальникдин везифаяр тамамарзавай Мадрид Магьмудов атанвай.

- Кье чна ва республикадин дережадин

олимпиадайра гьалиб хьайибур ва чкаяр къурбур тебрикзава, - лагьана А.Алискерова. Чирвилер къачун патал акьажунрин ва гьалибвилдин тлям чир хьанвай Саруханова Сабрина хьтин аялар хьайила, гележегдин патахъай риклиз секинвал гузва. Ихьтин аялар гьазурунин карда къилин роль, шаксуз, муаллимди къугьвазва. Чи района нетижалудаказ зегьмет члугьвазай муаллимар тлимил авач. Амма кьенин юкьуз заз Усугьчайдин СОШ-дин муаллим Шихова Зарема Шихметовнадин твар къетлендиз къаз кланзава. Ада Россиядин гележегдик чпин пай кутадай алакьунар авай аялар чехи ийизва.

Азиз аялар! Куь тежрибалу муаллимар ва насигьатчияр цийин агалкъунралди шадарунин кар давамара. Куьн жегьил къуват ва цицивал авай жаванар я. Кичле тахьана, гьамиша винелди хкаж хуьх, гьар са клукл муьтлугьгара.

С.Сарухановадив ва адан муаллим З.Шиховадив райондин кьили пишкешрин сертификатар вахкана.

Мярекатдал С.Гьажимуратов, М.Магьмудов, Т.Аразов ва З.Шиховани рахана.

- Алай келунин йисуз олимпиадайрин муниципальный дережада райондин школайрин 516 ученикди иштиракна. Нетижата 33 аял гьалиб хьана, абурукай 22-да региондин дережада иштиракна. Аялрих идалай куьлухьни гьа ихьтин агалкъунар жедайдахъ зун умудлу я, - кьейдна М.Магьмудова.

Ада муниципальный дережада гьалиб хьайи ва чкаяр къур ученикрив грамотаяр вахкана.

Школадин директор Тагьидин Аразова мектебдихъ хьанвай агалкъунрикай суьгьбетна.

ЧУБАРУКАР

Гуьмбет

Шамсудин ИСАЕВ

...Вилик квай дагъ са акъван къакъанди туширтлани, адан кланикай са шумуд виш метрдин туннель тухванва. Аникай хкечна, Зеленчук шегьердихъ элквейла, зи вил дагъдин куклушдал алай лацу гуьмбетда акъуна. За шофердивай ам вучтин гуьмбет ятла жузуна.

- Ватандин Чехи дяведа телеф хъайи партизанриз эцигнавайди я, - са геренда автобус акъвазарна, суьгьбет башламишна ада. - Марухдин гирведилай чи къушунри гъжум авурла, фашистар Табердадай, Карачаевскдай, Зеленчукдай экъечина, катиз башламишна. Советрин аскерар гъа и туннельда атана, Кубань вацалай элячна, виликди фена кланзавай. Маса къулай рехъ и дагъларай авачир. Гъавилай важиблу объектар хуьн командованиди партизанрал тапшурмишна.

Советрин Армия иниз агакъдалди Черкасскдай къулухъ члугвазвай немсерин саперрин са взвод, къанлувал ийиз - мугъгни туннель хъиткынаризи, мотоциклираллаз атана. Гъа и гуьмбет алай синелай партизанри юкъузни-йифизни мукъвелавай вил алудзавачир. Абуру цлусад кас авай. Душмандин къуват гзаф тир. Дагъдин лекьер, кумек агакъдалди, вири телеф хъана, фашистарни абуру тлмил къирмишна. Амма игит рухвайри тапшурругъ, чанарилай гъил къачуна, тамамарна: чи къушунриз рехъ са ламатдиз туна.

Яшлу черкес кис хъана.
- Ахпа? - жузуна за.
- Гъа цлусад касни вири и куклушдал стхавилин сура кучудна. Гуьгъунлай жегьилри анал чпин харжидалди гуьмбет эцигна.
- Абуру вужар ятла малум яни?
- Заз ван хъайивал, урусар, черкесар... Абуру лезги пуд стхани квай лугъузва.
- Лезгияр? - рикл къудгунна зи. - Абуру иниз гъикл акъатна?
- И дагълара женг члугур партизанрин арада Кеферпатан Кавказдин вири миллетрин векилар авай. Абурун къаст хайи дагълар душмандикай хуьн тир.
- Бес гуьмбетдал тварар кхъенвачни?
- Ваъ, абурукай икъван гагди садни тайин хъанвач. Стхяр тир лезгийрин тварар Кавказдин такабурулу дагъларин тварар я лугъудай: Эльбрус, Казбек, Хенжел. Гуьмбет алай синелай алахъай гъава авайла, а дагълар капан юкъвал алайбуру хъиз аквада.
- Вужар ятлани, къебал рухвайриз эбеди рагъмет хъурай! - дуба авуна са мусурман къариди, чинай гъил члугуна. Зани гъа саягъда Ватан патал чан гайибурун руьгерихъ жуван "зикир" тикрарзавай...

(“Туртурдин гъарай” ктабдай).

Клеви дустар

Зунни Цларах,
Хъухъ куьн члалахъ,
Пара клеви дустар я.
Квал хуьн михъиз,
Лап гуьзгъ хъиз,
Чи къведанни къастар я.

Цлараха заз ийида бул суьгьбетар:
- Мур-р-р! Мур-р-р! Мур-р-р!
Зи рахунар шуьрбет я!
Зазни хуш я и кваллах -
Дуст патав хуьн лезет я!..

Р.РАМАЛДАНОВАДИН этюд.
Баян гайиди - Мерд АЛИ.

Къелем ахтармишзава

Лезгияр ШАГЪПАЗОВА,
Къурагъ райондин
Гелхенрин хуьр, 10-класс

Чаларин бике

Гъар манайрин гафарикай
Халича хъиз хранвай.
Эминанни Сулейманан
Гафарганда чранвай.

Дидед лай-лай, вацун ширшир,
Шагъвардивди къугъвазвай.
Зи туьтуьнай акъатдайла,
Кагъраба хъиз аквазвай.

Зи багъа члал, зи масан члал.
Шарвилидин турунин ван.
Диде къван вун заз багъа я,
Зи чан къван вун заз клан я.

Гъакъван дерин, гъакъван ширин
Келимайрив ацанвай,
Зи члалак заз кутун клан туш
Зайиф гафар, къацанвай.

Ери-бине чир жезвач ви,
Ви ван гъинай къевезватла?
Ширшир яни, хиял яни,
Гафар гъикл ваз жезватла?

Зи масан члал, ви гужлувал
Шарвилиди къатланай.
Къванци гадади Теймурлеган
Рикл хъеле хъиз атланай.

Клантла мах хъуй, клантла мисал,
Гъарма сад са гевгъер я.
Зи лезги члал, зи масан члал
Лезгистандин бегъер я.

Гъуьлерилай дерин я вун,
Ви сергъятар пара я.
Зи багъри члал, зи мез, зи сес
Вун члаларин бике я!

Разият БАБАХАНОВА,
Самурдин юкъван школадин
7-классдин ученица

Гатфар

Гатфари мад зенг ягъиз,
Тлебиатни уяхна,
Къуьзъу чилиз ранг ягъиз,
Жегъил хъийиз алахъна.

Хважамжамдин рангарни
Яна цавун са патаз.
Къацу жеда члурарни,
Мукъвал-мукъвал марфар къваз.

Мад ви гъиле кар жеда,
Чиникни хъвер, берекат.
Пелел атир, гар жеда,
Шад зегъметдик - гъерекат...

Чан зи диде

Зи уьмуьрдиз экв гудай шем,
Вун зи къуват, вун я зи тлем.
Ава вун захъ галаз, диде,
Чан зи диде, чан зи диде!

Къазмадикай квал авунвай,
Эчлел квачир сал авунвай,
Рикле чаз муг - тлвал авунвай,
Чан зи диде, чан зи диде.

Хтулдиз

Дидедин чиник хъвер кутур,
Бубад сивик хъвер кутур,
Алахъзавай хуьз хатур,
Хтулдиз килиг, хтулдиз!

Бахт къенид, къил клеvid хъуй,
Фагъумлу са игит хъуй,
Гуьрчег ван, сес авайд хъуй,
Хтулдиз кийи, хтулдиз!

Дидед риклин члук я вун,
Бубад квалин экв я вун,
Иер таза цукъ я вун,
Хтулдиз килиг, хтулдиз...

Къуьгъуьр

Михаил ПРИШВИН

Са сеферда зун къубудин къерех къуна квализ хкезвай. Бирдан къалин кул-кусра заз къуьгъуьр акуна. Гъадазни зун акунвай. Гъавилай ам, агаж хъана, цацарин кватл хъиндаз элкъевенвай. Вичини, клутадив хур гатазвай хъиз, тук-тук ийиз, тади кваз нефес къачузвай.

За чекмедин клуф адаз мукъва авуна. Ада, пуф-ф-ф ийиз, ажугъдив хци цацарив зи чекме яна.

- А-а-а, вуна зун гатазва?! - за чекмедин клуфув ам циз вегъена. Ана гъасятда цацар элякъна, къуьгъуьр, сирнавна, къерехдиз эхкъечина. Гила ам ваклан цлурнуьгъдиз ухшар хъанвай. Анжах хамунал чларарин чкадал цацар алай. За тлвалунивди ам жуван сафутлдиз вегъена, квализ хкана.

Квал къифери къунвай. Заз ван хъайивал, къуьгъуьр къиферин душман я. Къуй, лагъана за, квалле къиферни къурай, вичизни къулай хъурай.

Икл, хтана квализ, цацарин кватл чилел эцигна, столдихъ ацукъна, зун кхъинрив эгечина. Ара-ара вилин са патай къуьгъуьрдизни килигзавай. Вахт пара фенач, цацарин кватл юзана, ачух хъана, инихъ-анихъ килигна, къулай пад жагъурзавайди хъиз, къекъвена, эхирни, зи кроватдин кланик секин хъана.

...Югъ мичли хъайила, за квалле лампа куклуьрна. Гъа геренда зи мугъман кроватдикай хкечна. Аквар гъаларай, къуьгъуьрди лампадин экв вацран экуьнай къуна. Тама йифериз хъиз, инани ам гегъенш чкадал экъечина, къекъвез эгечина. За плалрус къачуна, цлал яна, лампадин патав гум ахъайна. Вацран патав циферни кватл хъана. Къуьгъуьрдик генани гевес акатна. Адаз гъакъикъатдани вич варз алай йифиз тама авайди хъиз тир. Зи квачер ада тамун тарарай къунвай. Ам зал, гъа тарарал хъиз, элкъевезвай. Ара-ара чекмеирикай ни члугвазвай, цацарив абуру чухвазвай.

За газет клелзавай. Са герендилай ам чилел вегъена, жуван фена кроватдал ярх хъана. Клеви ахварал зун садрани фейиди туш. Гилани гъакл тир. Са герендилай квалле, къуру пешерин хъиз, шахрахрин ван гъатна. Спичкадив шем куклуьрна, акуна, къуьгъуьрди кроватдик чукурна. За чилел вегъей газет столдин патав гумачир, квалин юкъвал акъатнавай.

Шеминин экв туна, зун мад кроватдал ярх хъана. “Къуьгъуьрдиз газет вучиз герек хъанатла?” - фикрзавай за. Са арадилай ам мад, кроватдикай хкечна, газетдив агатна, адал къатадна-къатадна, газет тамамвилелди вичел алчударна, гъамни алаз кроватдик хъфена. Инал за къатлана: къуьгъуьрди газет тамун пешерай къунвай. Кроватдик тухвана, квалин пилпе адакай вичиз муг туклуьрна.

Кваллах куьтягъна, са герендилай къуьгъуьр мад майдандал экъечина. Столдал алай шеминиз - вацраз килигиз акъваз хъана.

За мад плалрусдик цлал кутуна, шеминал гум-булутар ракурна. Ахпа къуьгъуьрдихъ элкъвена: - Мад ваз вуч кланзаватла?

Къуьгъуьрдиз кичлезмачир.

- Яд кланзавани? Къарагъна зун кроватдилай, къуьгъуьр катнач.

За тарелка къачуна, полдал эцигна, ведредай адаз яд цазва. Цин сес авахъзавай булах хъиз тир. Са шумудра за яд гагъ тарелкада, гагъ адай ведрода хъана. Къуьгъуьрди им гъакъикъатдани тамун булахдай къуна.

- Ша, ша, агат булахдив, - лугъузва за. - Варзни ваз куклуьрна, циферни гъана, гила булахни рахурна...

Акуна, къуьгъуьр алай чкадилай юзана. Зунни виликди фена, тарелка адаз мукъва авуна.

- Ингъе ви булах, хъухъ, - лугъузва за. Эхирни, къуьгъуьрди циз клуф сухна. За явашдиз адан цацарилай гъил алтадзава: - Агъ, зи хъсанди! Зи бициди!.. Тух жедалди яд хъвана, къуьгъуьр тарелкадивай къекъечина.

Ша, ксун гила, - лагъана, зун жуван чкадал хъфена, шем тухуьрна!..

Гъикъван ксанатла чидач, мад заз квалле са ни ятла кваллахзавай ван хъана. Шем куклуьрна - куьне вуч лугъуда? Къуьгъуьрди, вичин цацарал ич къуна, кроватдик тухузва. Тухвана, ич вичин мука динжарна, мад экъечина, квалин мукъуь пилпез чукурзава. Ана за ичер авай чувал эцигнавай. Гила ам са къвалахъ алгъанвай. Къуьгъуьр ичерив агатна, элкъвена, цацаралди сад къачуна, вичин муказ хъфизва. Икл - муг ацлудалди...

Эхъ, квалинди хъана къуьгъуьрдикай. Зун чай хъваз столдихъ атунни, амни къевезва. За столдал хкажна, адан вилик нек авай къаб эцигзава. Ара-ара тлунутни гузва - незва дуьстунни...

Урус Члалай. Таржума - Мерд АЛИДИН.

Чи чирвилер ахтармишин

Лезги члалан грамматикадай

И нумрадилай чна хайи члал чирунин месэлайриз бахшнавай рубрика кардик кутазва. Ана члалаз талуьк и ва маса суалрикай, мажарайрикай менфят къачуда. Материалар жавабарни галаз гъазурна кланда.

Къилинди, суалри аялрин патай итиж арадал гъун ва абуру дуьз жавабар жагъурун я.
Дуьз жавабар гана, гзаф баллар къачурбурун тварар чна нубатдин нумрада чагда.

1. И бендина пунктуациядин лишанар эхциг (Гъар са дуьз жавабдай - 1 балл).
Рагъ яни вун
Варз яни вун
Вун вуч ятла лагъ
Инсан икъван
Гуьрчег жеда
Я сад тир Аллагъ.
2. Винидихъ галай бендина шумуд простой предложение ава? (3 балл).

3. Гъар са простой предложение къилди кхъена, членриз разбор ая (тайин хъанвай жуьреда цларар члугу). (Гъар са дуьз жавабдай - 1 балл).
И бендина авай гафар къилди кхъена, гъар сад гъи члалан пай ятла, лагъ.
(Гъар са дуьз жавабдай - 0,5 балл).
Гъар са пехърез вичин кака.
Чизамач ам хадай чка,
Хупл бул хъана и винтовка,
Ружадикай паш хъана хъи.

Гъазурайди - пенсияда авай лезги члалан муаллим А.ЗАКИРОВ. Хасавюрт райондин Къурушрин хуьр.

Дин

Стхавал, дуствал...

Азим гъажи ПАНАГЪОВ

Ислам динда стхавилиз (дуствилиз) еке фикир, къимет ганва. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ кьейднавайвал, диндал, имандал алай ксар чеб чпиз стхари вахар я.

Гъар инсандихъ вичин мусурман стхадин вилик къилиз акъудна кланзавай буржияр ава.

Абу Хъурайради (адалай Аллагъа рази хъурай) агакъарна: "Заз ван атана, Расуллагъа икI лагъана: "Мусурмандихъ мусурман стхадин вилик вад гъахъ ава (яни къилиз акъудна кланзавай вад буржи): саламдиз жаваб гун; азарлу хъайила, къил члугун; жаназа авун (яни кьейила, диндин истемешунар вилив хвена, кучукун); теклиф къабулун; тирш ягъайла, "ярхъа мукуллагъ" лугъун". (Имам Бухари).

Гъакни Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ са гъадисда кьейднава хъи, жувахъ хъана кланзавай кар жуван мусурман стхадихъни хъана клан тийизмай къван а касдин иман тамамди (камаллуди) жедач.

И гъадисдай чаз аквазвайвал, жуваз хъана кланзавай хъсан крар мусурман стхадизни (дустуниз) хъуни мурад авай кас рикIе кIеви иман авайди яз гъисабзава. Мугъаммад Пайгъамбардин ﷺ асгъабар акунвай

ксариз (яни абур яшамаш хъайи девирдал ацалтнавай ва а асгъабар чпин вилералди акунвай инсанриз) "табаинар" лугъуда. Са риваятда кьейднавайвал, гъа ихътин са табаиндин кваллиз, бурж гиче лугъуз, дарда авай адан са хъсан дуст атана. Кваллин иесиди адав тIалабзавай къван пул вугана рекъе хтурдалай къулхъ а табаин шехъиз эгечIна. И кар акур папа вичин итимдивай хабар къуна:

- Я итим, вун вучиз шехъзава? Дустунив вугай пул гъайиф атанани ваз?

Табаинди папаз ихътин жаваб хгана:

- Ваъ, я паб, заз пул гъайиф атанвач. Зи вилерал накъвар гъайиди а кар я хъи, заз жуван дуст авай гъалдикай, та ам вич зи ракарал къведалди, хабар авачир. Им кутугай кар хъанач. Жуван дуст ада завай тIалабдалди кIевяй акъудун зи буржи тир.

И душъушдай чаз аквазвайвал, дуствал, стхавал гафарин мана деринди я. Стхавал тек са, суфрадикъ ацукъна, тIуьн-хъунар авуналди сергъятламиш жезвач. Халис стхавал, дуствал хуъзвай ксари датIана сада-садан кьайгъу чIугуна кланда.

"Лезги газетда" диндин пак кхъинар жезва. Гъавилляй ам чиркин чкайрал гадарун кьадагъа я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Илимдик зурба пай кутазава

Къенин лезги халкъдин явлалу векил, Сыктывкар шегъерда яшамаш жезвай алим-экономист, профессор **Ариф Пирвелиевич ШИХВЕРДИЕВАКАЙ** суьгъбетиз кланзава.

А.Шихвердиев 1954-йисуз КцIар райондин Вурварин хуьре дидедиз хъана. Мектеб агалкъунралди куьтягъадалай къулхъ ам Ленинграддин госуниверситетдин экономикадин факультетдик эгечIна, 1982-йисуз къилин образование къачуна.

Ариф Пирвелиевич РАЕН-дин академик, Россиядин корпоративдин директорин кватIалдин член, Сыктывкардин университетдин экономикадин теориядин ва корпоративдин управленидин кафедрин заведующий я.

1991-йисуз ада США-дин санайиндин машгъур тешкилатра, илимдин идарайра чирвилер ва тежриба къачуна. 1993-йисуз праводин ва бизнесдин институт агалкъунралди куьтягъна, 1996-йисуз Вашингтонда вичин пешедин рекъай тежриба кIватIна.

Зурба алакьунарни чирвилер авай ватанэгъли 1990-1995-йисара Коми республикадин госсветдин экономикадин реформайрин рекъай комитетдин къиле акъвазна. 1992-1993-йисара ада Комидин гъукматдин эменнидин фондунин председателвал авуна.

Гуьгъунлай А.Шихвердиева Комида гъукматдин жуьреба-жуьре къуллугъар тамамарна. 1995-1996-йисара РК-дин эменнидин рекъай министрдин сад лагъай заместителвиле, 1992-2002-йисара республикадин къиметлу чарарин базардин комиссиядин руководитель яз кIвалахна.

1997-йисуз Ариф Пирвелиевича "Юриспруденция" пешедай РФ-дин Президентдин къвалав гъай Кефердинни РагъакIидай патан госкъуллугъдин академия куьтягъна. "Шахта", "Капитальная" АО-рин директорин советрин член яз, ада бизнес вилик тухуниз талукъ тир цийи ва надир программаяр умуьрдиз кечирмишна.

2005-йисуз Шихвердиев Сыктывкардин госуниверситетдин лап хъсан профессор лагъай тIварциз лайихлу хъана. Гъа и йисалай ам "Кеферпатан инвестициядин тешкилат" ЗАО-дин директорин советдин членни я. Илимдик чIехи пай кутунай адаз ганвай шабагърин къадар гъаф я.

Илимдин рекъе гъаф йисара кIвалахай ватанэгълиди СыктГУ-да корпоративный праводин илимдинни ахтармишунрин макан арадал гъана. Лезги профессорди СыктГУ-дин финансинни экономикадин, юридический факультетрин студентар патал 10 махсус курс арадал гъана. Ада илимдин кадрияр арадал гъунин карда чIехи кIвалах къиле тухузва. Адан регъбервилек кваз илимдин кандидатвилин диссертацияр хвейибурун къадарни тIимил туш. Ариф Пирвелиевич 150-далайни гъаф илимдин кIвалахрин, 18 монографиядин ва студентар патал акъуднавай 7 ктабдин автор я.

2011-йисалай Ариф Шихвердиев "Высшая инновационная школа бизнеса и права" НОУ-дин директор я. Илимдикни образованидик зурба пай кутунай ам Европадин илимдин консорциумдин къарардалди "Зегъметдивди ва чирвилеривди" ордендалди кьейдна. 2013-йисуз ада Россиядин тебии академиядин президиумдин къарардалди "Илимдин мектебдин бине кутурди" лагъай гуьрметдин тIвар гана. 2016-йисалай ам "Коми Тепловая Компания" АО-дин директорин советдин член я.

Къуй бажарагълу алим мадни къакъан дережай-рив агакърай!

Дуьньяда

Дуьздак акъудна

Иракда террористрин "ИГ" (ам Россияда кьадагъа авунва) дестедиз пулдин такъатар ахъайзавай чIехи сеть дуьздак акъудна. Идакай "Al Sumaria" чешмеди хабар гузва.

Чешмедин делилралди, такъатрин сеть са шумуд хилез пай хъанвайтIани, санлай боевикриз пулдин такъатар ракъурзавай дестеди жуьреба-жуьре уьлквейра чпин гъерекатар къилиз акъудзавай. Махсус къуллугъдин арзада къалурнавайвал, пул жуьреба-жуьре фирмайрин ва туьквенрин куьмекдалди са шумуд саягъда агакъарзавай. ИкI, такъатрин гъерекатар далдаламишзавай, абур боевикрал агакъарунин гъалдал гуьзчивал тухунин кар четин хъун патал шудургъаяр арадал гъизвай. Такъатар чара авунин гъерекатра иштираклай уьлквейар ва а дестедик квай инсанрин къадар тайиндиз тестикъарнавач.

Идалай вилик хабар гайивал, Сириядин мулкара США-дин куьмекдалди террористрихъ галаз женг тухузвай яракълу къушунри Иракдив и уьлквейдай тир ИГ-дин 150 аскер вахкана.

Къейдзавайвал, США-ди куьмекзавай курдринни арабрин дестейрин союзди - ДСС-ди (Сириядин демократиядин къуватар) - Сирияда ИГ-дин ихтиярда амай мулкар террористрикай михъиз алахъзава.

Хаталувиликай малумарна

Белоруссиядин президент А.Лукашенкоди, Америкадин цийи ракетаяр Европадиз акъудайтIа, Москвадихъ галаз санал серенжемар къабулуниз гъазур тирдан гъакъиндай малумарна. Адан гафар "Новости" РИА-ди раижна.

Лукашенкоди гъисабзавайвал, американвийри чеб юкъван ва гъевечи мензилдин ракетаяр тергунин гъакъиндай тир икъардай экъечлуникай менфят къачун, Европада цийи ракетаяр эцигун мумкин я. Республикадин къилин гафарай, гъа и кар себеб яз Минскди Россиядихъ галаз санал жавабдин гъерекатрин гъакъиндай фагъум-фикир авун лазим я. Лукашенкоди Америкадин ракетаяр Украинадин мулкара эцигунин хаталувал авайди кьейдна.

Гуьруьшдиз гъазур я

Туркиядин президент Р.Эрдогана Д.Трампахъ галаз гуьруьшмиш жез кланзавайдакай малумарна. Идакай ада "CNN Turk" телеканалда интервью къиле фейи вахтунда лагъана.

Туркиядин регъбердин гафарай, Трампахъ галаз адан алакъаяр хъсанзава ва и карди гъаф месэлаяр регъятдаказ гъалдай мумкинвал гуда. "За адан патай США-диз атунин теклиф къабулнава, амма сифте нубатда адаз за вич Туркияда гуьзлемишзавайдакай лагъана", - кьейдна Эрдогана.

Эрдогана тестикъаривал, гуьруьш 31-мартдилай къулхъ къиле фин мумкин я. Идалайни гъейри, Туркиядин президентди алава хъувурвал, Россиядихъ галазни алакъаяр бегъерлудаказ вилики физва.

Р.Эрдогана 2018-йисан декабрдиз Трампаз Анкарадиз атун теклифнай. Лацу кIвали Д.Трамп Туркиядин регъбердихъ галаз гуьруьшмиш жез гъазур тирдакай тестикъарна.

Польшадин наразивал

Польшадин гуьлерин майишатдин ва къенепатан гимийрин гъерекатрин министр Марек Грубарчика малумаривал, Вислидин косадал (адан яргъивал 65 километр я) къанал туькIурунин месэлада Еврокомиссияди Россиядин итижар хуъзва. Адан гафарай, цин рехъ туькIуруниз талукъ наразивилер Россиядин шикаятдилай къулхъ башламиш хъана. Идакай Польшадин радиоди хабар гана.

Польшадин чиновник инанмиш тирвал, къанал арадал гъунин месэла тамамарзавай органдиз Москвади таъсирна. Гъавилляй ЕК-ди къаналдин жигъетдай Польшадин пешекаррихъ галаз суьгъбетар къиле тухун кьетIна.

Грубарчика кьетIендиз кьейд авурвал, къанал арадал гъуни, гуя Россияди малумарнавай хъиз, элкъуьрна кунвай тIебиат патал къурхулувал арадал гъидач. Ада алава хъувурвал, тIебиатдиз зарар хъун сифте кьейд авурди Россия я. Гуьгъунлай масабурни и фикирдал атана.

Чешмеди малумарзавайвал, къанал туькIурунин къимет тахминан 15 миллиард манатдиз барабар я. КIвалахар, Евросоюздин фондурин иштираквал авачиз, Польшадин бюджетдин пулдихъ тамамарда.

Къаналди Вислинский залив Балтийский гуьлуьхъ галаз алакъалу ийида. И карди Польшадин гимийриз, Россиядин сергъятрилай элячIна, чпин портариз гъахъдай мумкинвал гуда.

Гъабибахъай кичIезва

Россиядин машгъур спортсмен Гъабиб Нурмегъамедован менеджер Али Абдель-Азизан фикирдалди, ирландви Конон Макгрегораз Гъабибахъ галаз къисасдин бягъс къиле тухуз кланзавач. Идан гъакъиндай ада "TMZ" чешмедиз гайи интервьюда кьейдна.

"Макгрегора кьвед лагъай бягъс тухун тIалабнач. Адаз ва адан хизандиз, гъатта вири Ирландиядизни кьвед лагъай бягъс кланзавач. Ана къисасдин бягъсиникай рахаз кланзавай садни авач. Абуруз Нурмегъамедовахъай кичIезва", - лагъана Абдель-Азиза журналистриз.

Менеджерди кьвед лагъай сеферда тешкилдай бягъс Гъ.Нурмегъамедован команда патал менфятлуди хъунал шак гъизва.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

Къез чидани?

ВетI

Саки вирира гъалтдай гъевечи гъашаратрикай сад иви хъвадай ветI я. Итижлу делил ам я хъи, эркек ветIери анжах набататрин миже хъвада, дишибуру лагъайтIа, емдин еринда ивини, набататрин мижени ишлемишда. Абуру жуьреба-жуьре азарар санай масаниз тухузва.

Адетдин ветIер гъафни-гъаф Европада, Америкада иллаки цин кьерехрив дуьшуьш жеда. Илимдин рекъелди ветIерикай тамам делилар 1758-йисуз Карл Линнея гана.

Алимдин делилралди, дуьньяда ветIерин 3 агъзур жуьре ава. ВетI кьве луван гъашаратрик акатзава,

амма бязи жуьрейрик куьруь луварин кьвед лагъай жуьтни ква.

Эркек ветIер вини къил кьве гъафтеда яшамаш жеда. Дишибурун уьмуьр лагъайтIа, вацралай артух хъун мумкин я. Абурун вилериз йифен вахтундани аквазва.

понеделник, 4 марта

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.50 «Заряжайся!» 6+
08.00 Мультфильм 0+
08.20 «Служа Родине» 16+
08.45 «Заряжайся!» 6+
08.55 Д/ф «Дагестанская баллада»
09.15 Х/ф «Впервые замужем» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 4 марта. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

11:25,14.25,17.00,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
17:25 Парламентский вестник
17.40 Республика
18.00 Литературные новости
18.15 Акценты.

НТВ

5.00,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+).
6.00,7.00,8.00 Сегодня.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение. (16+).
8.10 Х/ф «Внимание! Всем постам...»
9.50 Д/ф «Владимир Гуляев. Такси на Дубровку».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.10 Военная приемка.
9.00 Новости дня.
9.15,10.05,13.15 Т/с «Смертельная схватка».

вторник, 5 марта

РГВК
06.50«Заряжайся!» 6+
07.00,08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 «Здравствуй, мир!» 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00,12.00 Новости.
9.25 Сегодня 5 марта. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Даргала анкы»
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан
17:25 Умники и умницы Дагестана
17.50 Наболевший вопрос «Налоговая вода в Дагестане»

НТВ

5.00,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+).
6.00,7.00,8.00 Сегодня.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30,7.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).
7.00 Д/ф «Понять. Простить». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение. (16+).
8.00 Доктор И... (16+).
8.30 Х/ф «Во бору бруслика».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.10 Военная приемка.
9.00 Новости дня.
9.15,10.05,13.15 Т/с «Ложь во спасение».

среда, 6 марта

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультфильмы 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00,12.00,15.00 Новости
9.25 Сегодня 6 марта. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке)
11:25,14.25,17.00,20.45 Местное время. Вести-Дагестан
17:25 «Жизнь длиною в век» Е.Лизенцева
17.45 Вечер памяти дирижера Рамазана Гаджиева

НТВ

5.00,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+).
6.00,7.00,8.00 Сегодня.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Домашняя кухня. (16+).
6.30,7.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение. (16+).
8.05 Доктор И... (16+).
8.40 Х/ф «Человек-амфибия».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.10 Военная приемка.
9.00,13.00 Новости дня.
9.15 Специальный репортаж. (12+).

четверг, 7 марта

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультфильм 0+

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.25 Сегодня 7 марта. День начинается.
9.55 Модный приговор.
10.55 Жить здорово! (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Гюлджан» (на азербайджанском языке)
11:25,14.25,17.00,20.45 Вести-Дагестан.
17:25 Моя малая родина «Рутул»
17.45 Планета Культура

НТВ

5.00,6.05,7.05,8.05 Т/с «Лесник». (16+).
6.00,7.00,8.00 Сегодня.
9.00 Т/с «Мухтар. Новый след». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.00 Домашняя кухня. (16+).
6.30,7.30 6 кадров. (16+).
6.50 Удачная покупка. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение. (16+).
8.00 Доктор И... (16+).
8.35 Х/ф «Взрослые дети».

ЗВЕЗДА

6.00 Сегодня утром.
8.10 Военная приемка.
9.00,13.00 Новости дня.
9.15 Специальный репортаж. (12+).

пятница, 8 марта

РГВК
06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00,08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
07.55 «Заряжайся!» 6+
08.05 Мультфильм 0+

ПЕРВЫЙ

6.00,10.00,12.00 Новости
6.10 X/ф «Моя любовь».
6.40 X/ф «Три орешка для Золушки».

РОССИЯ 1

4.55 X/ф Яблочко от яблонки
8.40 О чем поют 8 марта.
11.00 Вести.

НТВ

5.00 Комедия «Добро пожаловать, или Посторонним вход воспрещен».
6.25 X/ф «Я шагою по Москве».

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
7.30 Мелодрама «Золушка.ru». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.50 X/ф «Вернись в сорренто». (12+).
9.30 Комедия «Три плюс два».

ЗВЕЗДА

6.15 X/ф «Отпуск за свой счет».
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Пилот международных авиалиний».

суббота, 9 марта

РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке
07.55 Мультфильм 0+

ПЕРВЫЙ

5.30 Контрольная закупка.
6.00,10.00,12.00 Новости
6.10 X/ф «Приходите завтра...»

РОССИЯ 1

4.50 X/ф «Время любить». (12+).
8.55 Комедия «Девчата».
11.00 X/ф «Ирония судьбы, или С легким паром!»

НТВ

4.45 Таинственная Россия. (16+).
5.35 X/ф «Ла-Ла Ленд». (США - Гонконг). (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
6.50 Мелодрама «Срочно ищущу мужа». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.30 Марш-бросок. (12+).
6.00 АБВГДежка.
6.25 Короли эпизода. Мария Виноградова. (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 X/ф «На златом крыльце сидели...»
7.25 X/ф «Крепкий орешек».
9.00,13.00,18.00 Новости дня

воскресенье, 10 марта

РГВК
07.00,08.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

5.00 Контрольная закупка.
6.00,10.00,12.00 Новости
6.10 X/ф «Случай в квадрате 36-80». (12+).

РОССИЯ 1

4.40 Комедия «Крепкий брак». (12+).
6.30 X/ф «Ирония судьбы, или С легким паром!»

НТВ

4.45 Звезды сошлись. (16+).
6.20 Центральное телевидение. (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 6 кадров. (16+).
8.05 X/ф «Благословите женщину». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.40 Комедия «Три плюс два»
7.35 Фактор жизни. (12+).

ЗВЕЗДА

5.30 X/ф «Родина или смерть». (12+).
7.05 X/ф «Ноль-седьмой» меняет курс». (12+).

КУЛЬТУРА с 4 по 10 марта

ПОНЕДЕЛЬНИК
6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры
6.35 Пешком... Москва Третьякова.

СРЕДА

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры
6.35 Пешком... Москва Щусева.

ЧЕТВЕРГ

6.30,7.00,7.30,10.00,15.00,19.30,23.40
Новости культуры
6.35 Пешком... Москва Щусева.

ПЯТНИЦА

6.30 М/ф: «Маугли», «Летучий корабль».
8.30 X/ф «Вольный ветер».

СУББОТА

6.30 М/ф: «Межо», «Василиса Микулишна», «Бременские музыканты», «По следам бременских музыкантов».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 М/ф «Чиполлино».
7.15 Т/с «Сита и Рама». (Индия).

РАДИО

ИСЛЕН, 4-МАРТ
11.10 «Дагустан». Хабарар
11.30 «Хважамжам».
САЛАСА, 5-МАРТ
11.10 «Дагустан». Хабарар

Премиядин лауреат

Чи физик ва лирик!..

Мерд АЛИ

И мукъвара чав шад хабар агакна: Италиядин Агридженто (Сицилия) шегьерда дуньядин халкярин литературайрай "Парнас - премия Анджело Ла Векья" твар алаз тешкилай члехи конкурсда (аниз дуньядин гзаф пиперай вишералди шиирар рекье тунвай) чи лезги хва, ахцегъвиар тир **АЛИВЕРДИЕВРИН** къалин сикхилдин векил, ДГУ-дин профессор, РАН-дин ДНЦ-дин ИПГ-дин лабораториядин заведующий, илимдин къилин къулугъчи **Абутраб Александрович** "Коммуникация ва пресса" номинациядай гъалибчи хъана. Адаз и кон-

курсдин къилинбурукай тир Анджело Ла Векьядин премия ва къизилдин медаль ганва.

Премия чи республикадин векилдив Италиядин Каникатти шегьердин театрда шадвилдин мярекатдал вахкана. Анал чи республикадин культурадин министрдин тебрикдин чарни келна.

Лагъана кянда, ихтин агалкъун чи алим физики-лирикди къазанмишзавайди сад лагъай сеферда туш. Ик, адакай 2017-йисуз Санкт-Петербургда киле феи Россиядин Японияди санал тешкилай "Танка" конкурсдин, 2006-йисуз "Россиядин къизилдин перо" конкурсдин гъалибчи хъанай.

Абутраб Аливердиева урус чла-

лал хъизва, гъа са вахтунда вичи абур къецепатан члаларизни (ингилс, итальян ва маса) элкьюрзава. И сефердани шиир ада урус члалал къенвай ва ингилс члалаз вичи таржума авунвай. Гзаф миллетрин векилкай ибарат журиди Абутраб Аливердиеван устадвал къетленди тирди къейдна. Шиир итальян члалал акъатзавай "Международный Парнас" антологиядик кутунва.

Чнани алимдиз, шаирдиз, таржумачидиз цийи агалкъун риклин сидкъидай тебрикзавва. Агъадихъ адан шиирни гузва.

Абутраб АЛИВЕРДИЕВ

* * *

Мандолина къугъваз гъилел,
Устадив гва хуп! гъевес.
Къвазвайди хъиз цаварай сел,
Кичлезва заз батмиш жез.

Амма гъина?! Гондола туш,
Зун манийрин луткъведи,
Венецияда ваъ, къвале сархуш
Тухузва хуш улкъведиз.

Гур манийрин шад демина
Ава за къил элкьюрриз.
Гондолерни мандолина -
Мана сад хъиз я риклиз.

Чархунава къуд пад алем,
Кьюльуник ква гъакъикъат.
Рагъл ятар катна бегъем,
Шегьер я зи фаракъат.

Урус Чалай.

Таржума Мерд АЛИДИН.

Чухсагъулдин чарар вахкана

Хазран КЪАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмуталибова и йикъара (чи виликдай Курхурун ва Къасумхурун 1-нумрайрин юкъван школяр акъалтарай) студентар - Дагъустан Республикадин Къилин стипендиатар тир Шикер Шихбабаева ва Шагъзада Салманова шад гъалара къабулна, абурув Имам Яралиеван мергъяматлу-

вилин "Умуд" фондунин патай чухсагъулдин чарар ва пулдин премияр вахкана.

Дагъустандин госуниверситетдин химиядин факультетдин 5-курсунин студентка Шикер Шихбабаева ва Москвадин А.Евдокимован тварунихъ галай государственнй медико-стоматологический университетдин 4-курсунин студентка Шагъзада Салманова келунра къетлен лайихлувилерай РД-дин

Къилин стипендийриз лайихлу хъана.

Сифте нубатда, Нариман Шамсудиновича райондин школяр акъалтара, кесерлу университетра агалкъунралди келун давамарун ва республикадин Къилин стипендия къачун мубаракна.

- Келунра агалкъунар къазанмишун - им сифте нубатда куньне квел члугур дурумлу зегъметдин нетижа я, - лагъана Н.Абдулмуталибова. - Чна квелди дамахзава. Лугъуз жеда хъи, куньне чи ихтибар къилиз акъудна. Чун кевелай а кардални инанмиш я хъи, квекай хъсан пешекарарни хкатда.

Гурушдал Шикер Шихбабаевадиз ва Шагъзада Салмановадиз тебрикдин келимаяр гъакни райадминистрациядин къилин 1-заместитель Лацис Оружева, райадминистрациядин крар идара ийизвайди тир Рамазан Абдулазизова, образованидин управленидин начальник Къачабег Аминова ва информгентсводин руководител Жабраил Асланова лагъана.

ЮНЕСКО-дин къаюмвилек кваз - 15 йис

Нариман КЪАРИБОВ

Рикел аламукъдай са жерге маса цийивилер ва вакъияр хъиз, къадим Дербентдин музейрин комплексдин умуурдани лишанлу кар хъана. Адан директор Али Ибрагимова чкадин массовый информациядин такъатриз малумарайвал, музей-заповедникдин архитектурадин надир памятникар Виридуьньядин ирсинин сиягъдик акатайдалай инихъ 15 йис тамам хъанва...

И барадай рикел хкана кянда: Дербентдин Нарын-къеле цитадель, куьгъне шегьер ва къеледин имаратар мукъуфдивди ахтармишайдалай къулухъ абур ЮНЕСКО-дин къаюмвилек, Виридуьньядин лап зур-

ба метлеб авай ивиррин сиягъдик кутунин къарар 2003-йисан 3-июндиз киле феи ЮНЕСКО-дин комитетдин 27-сессиядал къабулайди я. Гъа члавуз, яни сессиядал, Дербентдин музей-заповедникдин архитектурадин памятникар хуьнин, цийикла тухкъур хъуунин жигъетдай серенжемар ва киле тухун лазим тир къвалахарни тайинарна.

Лишанлу вакъиа къадим Дербентда геьеншдиз къейдна. Музей-заповедникдин илимдин къуллугъчийри "15-йисуз ЮНЕСКО-дихъ галаз санал" лишандик кваз шегьердин мектебра, къилин ва юкъван образованидин са жерге идарайра итижлу сугъбетар тешкилна ва и къвалах давамарзава.

Спорт

К.Мамедгъуьсейнован агалкъунар

Агъмед АГЪМЕДАГЪАЕВ

16-февралдиз Дондал алай Ростов шегьерда азадказ къуршахар къунай и областдин чемпионат киле фена. Аниз областдин вири районрай ва къвалар гвай маса шегьеррайни гзаф спортсменар атанвай. И акъажунра вичин ери-бине Ахцегъ райондин Къучагърин хуьрай тир Камил **МАМЕДГЪУЬСЕЙНОВАНИ** иштиракна. 61 кг-дин заланвал авайбурун арада чи ватангълиди 1-чка къуна. Адаз Ростовский областдин физический культурадинни спортдин рекъай министрди къизилдин медаль, 1-дережадин диплом гана.

Камил Мамедгъуьсейнов 1996-йисуз Махачкъала шегьерда дидедиз хъана. Алай вахтунда жегъилди Дагъустандин госуниверситетдин юридический факультетдин 3-курсунна келзава. Школада 4-класс акъалтарайдалай къулухъ ада къенин йикъалди тренер Зейнал Жамалован гъилик къуршахар къунын сирер чирзава. 12 йис тамам хъайи вахтунда Камила сифтегъан гъалибвал къазанмишна. 2008-йис. Ватан хуьдайбурун йикъаз талукарна, "Динамо" РДЮШОР-да школьникрин арада кивенквечивал къазанмишун патал киле тухвай акъажунра 28 кг-дин заланвал авайбурун арада Камил 2-чкадиз лайихлу хъанай. Гъа и йисан 7-ноябрдиз Махачкъала шегьердин администрациядин спортдин, туризмадин ва жегъилрин крарин рекъай комитетди тешкилай акъажунра К.Мамедгъуьсейнова 32 кг-дал къведалди заланвал авай жаварин арада 1-чка къунай. Али Алиеван тварунихъ галай спортдин махсус школади 1995-1996-йисара дидедиз хъайи жаварин арада тешкилай акъажунрани ам 1-чкадиз лайихлу хъана. 2011-йис чи спортсмен патал мадни лишанлуди хъанай. Ада заланвилдин цийи категориядай вичин къуватар ахтармишиз башламишна. Ик, июлдин вацра 1996-1998-йисара ханвай аялрин арада Махачкъала шегьердин кивенквечивал. Олимпиададин къугъунрин ва дуньядин чемпионар тир стхяр Жабраиловрин призар патал киле тухвай турнирдани ада 42 кг-дал къведалди заланвал авайбурун арада 1-чка къунай, гъа! вич виридалайни хъсан техника авай спортсмен язни къалурнай. 2013-йисуз Ростов шегьерда Кеферпатан Кавказдин студентрин арада къуршахар къунай киле феи олимпиадада 57 кг-дин заланвал авайбурун арада Камил 1-чкадиз лайихлу хъанай.

Къейд авун лазим я хъи, Камила вичин къуватар грекнинни римлуьрин жуьреда къуршахар къунайни ахтармишзава. Инани пис нетижаар къазанмишзавач. Алай вахтунда и къегъал хва азадказ къуршахар къунай 2019-йисан зонайрин арада киле фидай акъажунриз гъазур жезва. Чи мурад Камилахъ гележегда мадни еке агалкъунар хъун я!

Устадивиледи иштиракзава

Нариман КЪАРИБОВ

И мукъвара Волгоград шегьердин физический культурадин академиядин манежда къезил атлетикадай улкъведин Къиблепатан ва Кеферпатан Кавказдин федеральный округрин чемпионатдани къадим шегьердин къезил атлетрин командади нубатдин агалкъунар къазанмишна.

Саки 750-дав агакна спортсменрин арада киле феи акъажунра дербентвийри кивенквечи чкаяр къуна. 400 метрдиз чукурунай Къурбан Къурбанов - 1, яргъивилиз хкадарунай Камил Къурбанов - 2, 200 ва 60 метрийриз чукурунай Сократ Муртузаев ва Эльман Ханов 3-чкайриз лайихлу хъана.

Дагъустандин хъянавай командадик кваз Дербентдин спортсменри - Мавлуд Шихкеримова, Сократ Муртузаева ва Рамазан Куьребегова командайрин арада - 3, рушарин арада Камила Къурбановади 2-чкаяр къуна.

Кивенквечи чкаяр къур спортсменри къезил атлетикадай и йикъара киле фидай Россиядин чемпионатда иштиракда.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядин, алакьадин ва массовый коммуникациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинов пр., 1 "а"

КЪБИЛИН РЕДАКТОР

М. И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ

Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н. М. ИБРАГЪИМОВ

65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН

Ж. М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН

Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М. А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р. С. РАМАЛДАНОВА

65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Ш. ГЪАЖИМИРЗОВЕВ

Газет йиса 52 сеферда акъатзава

Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникациядин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016-йисан 12-декабрдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди туьклуб хъийизва. Макъалайриз рецензияр гуьвач ва абур элкъвена вахъузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинов проспекти, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахъудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахъана - 16.20

Газет "Издательство" "Лотос" ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушкинан куьче, 6.

Тираж 7500

И - лишандик квай материалар

гъакъидихъ чапзавайбуру я.

Икъван яшар хъанвайбуру келрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Гъ

Мубаракрай!

Ери-бине Къурагъ райондин КИрийрин хуьрай тир тежрибалу пешекар, Каспийск шегъерда авай "Дагдизель" заводдин цехдин начальник Шамил Абдулаевич КЪАЗИАГЪМЕДОВАЗ:

Къуватар гъиз къудратдиз чи Ватандин, Гъар са жизви жизбинава ви тандин. Гуя акI я, къисмет къетлен дизел я. Гъавилай я, ви гъар са кам гуьзел я. Къуй мад фараши хуьрай риклин мурадар, Сагълам йисар гъатиз къакъан харада...

ВИ 70 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ КАЙВАНИ, БЕЛЕДАР, СУСАР, ХТУЛАР, БАГЪРИЯР.

Мубаракрай, Майрудин!

Дагъларин уьлкве, Лезгистан дуьньядиз машгъур авур чIалан устад СтIал Сулейманан девирдилай чи йикъаралди Халкъдин шаир лагъай виниз тир тIварцIиз адан тIвар ганвай хайн ватанда къвед лагъай илгъамдар Майрудин БАБАХАНОВ лайихлу хъанва. Адан тIварцIихъ тебрикдин гафар лугъун давам хъун тIебини, лишанлу карни я.

Шарвиледи этег къунва Имама, Багъри ватан абадзава, эхъ, ада! Наримана район нурду ийизва, Цийи-цIийи крар рикIел хкизва.

Майрудиназ зи руьгъ мугъман хъанва къе, Адаз лайихлу виниз тIвар ганва къе. Фадлай и пак кар буржи тир хиве зи, Адаз тебрик чими хъанвай рикIе зи.

ЗИ ХАЙИ ХАЛКЪДИХЪ АРБЕНАРНИ МАЙРУДИНАР МАДНИ АРТУХ ХЪУРАЙ! АМИН! ГЪУЪРМЕТДИВИ КАЗИМ КАЗИМОВ.

Зи вилерин ишигъ фадлай туьхвенва, Руьгъ къекъевезва Сулейманан Ватанда. На лугъуди, заз экуь югъ къувIенва, Гъакъван Эмин къекъевей чил заз масанда.

Сагърай лугъузва!

ГЪУЪРМЕТЛУ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" РЕДАКЦИЯ!

Алатай йисан декабрдиз чи 4 йиса авай гада Имам пис начагъ хъана. Вич-вичик кумачир аял Махачкъалада, республикадин садакай масадак акатдай азаррин центрада, реанимациядин ва интенсивный терапиядин отделенида, къаткурна. Духтурри аял залан жуьредин менингоэнцефалитдикди начагъ тирди, ам къвачел ахкъалт хъувунин умудлувал тIимил авайди малумарна...

Имам сагъар хъувун винидихъ тIвар къунвай отделенидин заведующий ЯРАЛИЕВ Мегъамедзагъир Мегъамедагъаевичан гуьзчивилик кваз ва адан хуси иштираквал аваз къиле фена. Чун ам вичин къуллугъдин везифайриз жавабдарвал дериндай гъисс авуналди ва Гипократан къинез вафалувал къалуруналди эгечлуни тегъердилай рази яз амукъна. Духтур югъдини йифди чи ва гъакI амай аялринни сагъламвал патал женгина хъана. Кабулай серенжемрин нетижада 17-суткадилай Имам вич-вичел хтана. Ам ажалдин къармахрай акъатна.

Гуьгъуьнлай Имам Санкт-Петербургда авай аялрин садакай масадак акатдай азаррин НИИ-да сагъарун давамарна. Аялдин гъал ахтармишайдалай гуьгъуьниз ам сагъарзавай духтурри чи ватангълидин пешекарвилеиз еке къимет гана.

Эхъ, аваза чи Дагъустандани савадлу, Гипократан къинез вафалу духтурар.

Багъри газетдикай менфят къачуналди, чи хизандин патай Мегъамедзагъир Мегъамедагъаевичаз чи бала къвачел ахкъалдар хъувунай, вичин намуслу зегъметдай чухсагъул лугъуз кланзава. Къуй вичихъ чандин сагъвал, дережар мадни виниз хуьрай!

Къасумхуьр, АЛИСЕНОВРИН хизан.

Ф.Ш.Эфендиева (Тажибова)

Мукъвара Ахцегъ, Докъузпара ва Рутул районрин агъалийри еке магърумвал гъиссна: 40 йисалай артух девирда аялрин духтур (педиатр) яз зегъмет чIугур Фаизат Шагъабудиновна Эфендиева (Тажибова) рагъметдиз фена.

Фаизат Эфендиева Аллагъдин патай пай ганвай духтур тир. Югъ-йиф талгъуз, гъам къвалахдин, гъамни суварин йикъара ада вичин патав атай гъар са касдиз куьмек гана.

Вичин вири уьмуьр начагъ аялар сагъар хъувуниз бахш

авур духтурди гзаф вахтара азарлубур къвалени къабулзавай. И карди вич, хизан инжиклу ийизвайтани, риклин къеняй ам садрани бейкеф жезвачир. Фаизат Шагъабудиновнади начагъдаз куьмек гун вичин эвелимжи буржи яз гъисабзавай. Гъавилай адан тIвар къени Ахцегъ, Докъузпара, Рутул районрин агъалийрин мецера ала.

Чна Ф.Ш.Эфендиева рагъметдиз финихъ галаз алакълалу яз адан хизанриз, багърийриз, дериндай хажалат чIугунивди, башсагълугъвал гузва.

Мегъамед Талибович РАМАЗАНОВ, "Ахцегъ район" МО-дин администрациядин виликан къил

Кроссворд

Туьклубрайди - Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

	1					2
	3	4		5		6
						7
	8	9		10		
11	12		13		14	15
			16			
	17					18
			19	20		
	21					

СУАЛАР: 1. Шаир... Арзуманов. 2. Рубайрин устад... Хайям. 3. Шаир... Абдуллаев. 4. Гуьурметдин лишан яз, къил агъузун. 5. Турккиядин са шегъер. 6. Къияс Межидован "Дагълар юзава" повестда Мерданан дуст. 7. Адахъай гуьлягъди класайдаз кичле жеда (мисал). 8. Фекидин гъиле жедай "хтар". 9. Абдуллагъ Искендерован романдин тIвар. 10. Цай ийидай чка, къул. 11. Магъсул. 12. Ийифен межлис. 13. Багъа къаш. 14. ЦIук хуькуьрдай алат. 15. Хажалат. 16. Ам эхиримжиди яз рекъида (урусрин мисал). 17. Гъавадик жедай гъерекат. 18. Эхъ (междометие). 19. "...Идрис" А.Саидован поэма. 20. Некледин продукт. 21. Регъят (синоним).

"ЛГ"-дин 8-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

1. Макъам. 2. Аскер. 3. Ястух. 4. Гимре. 5. Зинет. 6. Лечек. 7. Шегъре. 8. Варис. 9. "Газет". 10. Либас. 11. Зикир. 12. Каруш.

2019-йисуз "Мавел" издательстводи Къ. Акимован "Лезги халкъдин философия" (урус чIалал) подписка ийизва. И ктаб алай йисан сентябрдиз акъатда. Са ктабдин къимет - 500 манат. ЧИ АДРЕС: Махачкъала, О.Кошевоян куьче, 42 а. Тел: 8-928-511-31-16

Куплю ореховые деревья диаметром больше 40 см. Звонить по тел.: 8-988-204-50-23.

Марат Жамалович Сефиева ва Арсен Ядулаевич Шамилова Ахцегъ райондин ЦРБ-дин духтур-педиатр **Фаизат Шагъабудиновна ЭФЕНДИЕВА** кечмиш хъунихъ галаз алакълалу яз рагъметлудан хизандиз, мукъва-къилийриз башсагълугъвал гузва.

"Институт "Дагагропромпроект" ОО-дин коллективди Къагъриманов Эминаз ва Пирмегъамедоврин хизандиз **Мусаиб Идаятович** кечмиш хъунихъ галаз алакълалу яз башсагълугъвал гузва.